

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสถานการณ์ของสังคมไทยจากผู้รู้

ผลการสังเคราะห์ประเด็นสถานการณ์ปัญหาของสังคมไทยจากผู้รู้ (Key Informant) ในวงกว้างในประเด็นมิติต่าง ๆ สามารถสรุปตามทัศนคติและประสบการณ์ของแต่ละท่านดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (รศ.ดร.เดชา สังขวรรณ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2555)

1.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น รายได้เฉลี่ยของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลงและประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคมและสาธารณสุขอุปโภคบริโภคอันเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้กว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โอกาสของคนในเมืองกับชนบทในการเข้าถึงบริการสาธารณะหลักที่มีคุณภาพยังมีช่องว่างมากและ การเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในสังคมยังไม่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทยเนื่องจากรายได้มีความแตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มคนทำให้สะท้อนถึง ความไม่เท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิพื้นฐาน รวมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อรอง แม้ว่าการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทยจะทำให้กลุ่มประชากรที่ยากจนลดลงมาแต่ยังมีประชากรกลุ่มที่มีความเสี่ยง ที่จะตกอยู่ในภาวะความยากจนได้ง่าย หากเผชิญกับวิกฤติการณ์ด้านเศรษฐกิจและภัยธรรมชาติ ในขณะเดียวกันการถือครองสินทรัพย์ทางการเงินรวมถึงการถือครองที่ดินมีการกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการขาดโอกาสเชิงเศรษฐกิจและสังคมและการเข้าไม่ถึงทรัพยากรของประชาชนในบางกลุ่มบางพื้นที่ รวมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านสิทธิและการขาดอำนาจต่อรองของประชาชนบางกลุ่มซึ่งส่งผลต่อการสร้างรายได้ประเภทต่าง ๆ

คนไทยได้รับการคุ้มครองผ่านสวัสดิการทางสังคมที่มีความครอบคลุมมากขึ้นแต่คุณภาพของบริการยังมีความแตกต่างกันมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเมืองและชนบทและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสยัง ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง คนไทยได้รับการคุ้มครองด้านการดูแลสุขภาพป้องกันรักษาและฟื้นฟูเพิ่มขึ้นแต่คุณภาพบริการด้านสาธารณสุขยังแตกต่างกันมากในระหว่างพื้นที่และ มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรทางสาธารณสุขรายพื้นที่ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับ กลุ่มด้อยโอกาสมีความครอบคลุมมากขึ้น ผู้สูงอายุมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตด้วยเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และคนพิการได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการและสวัสดิการ แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสในการทำงานและคุณภาพชีวิตยังแตกต่างกันมาก นอกจากนั้นแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักประกัน ทางสังคม กำลังแรงงานของประเทศเข้าถึงหลักประกันทางสังคมไม่ทั่วถึง แม้ว่าได้มีการ

ความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชายมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นแต่โอกาสที่ผู้หญิงจะก้าวไปสู่ระดับบริหารหรือระดับตัดสินใจยังมีน้อย เด็กทั้งหญิงและชายได้รับโอกาสในการศึกษา ภาคบังคับขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันและสำหรับในการศึกษาระดับสูงขึ้นไปอัตราส่วนระหว่างหญิงและชายใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม โอกาสของผู้หญิงในการก้าวสู่ระดับบริหารหรือระดับตัดสินใจยังมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าผู้ชายมาก ในระบบราชการพลเรือนสามัญข้าราชการพลเรือนสามัญผู้หญิงจำนวนมากกว่าผู้ชายแต่โอกาสที่ผู้หญิงจะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการบริหารมีน้อยกว่าผู้ชายมาก

ความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยสูงขึ้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นแต่ยังมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการที่ดีในทุกกระดับ สิทธิทางการเมืองมีพัฒนาการที่ดีขึ้นต่อเนื่องโดยที่ประชาชนได้แสดงการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิของตนในการกำหนดทิศทางในการบริหารประเทศผ่านการใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบของการเลือกตั้ง ให้เจริญก้าวหน้าและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านการสร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมของสังคมได้โดยเฉพาะในส่วนของภาคประชาชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นมีการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อเนื่องรวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเข้าร่วมตรวจสอบทางการเมืองกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดีของแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบันสะท้อนว่า ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐขาดการให้ความสำคัญกับประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียและความรับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้ สถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันทางเศรษฐกิจที่ขาดความโปร่งใสและความเป็นธรรมส่งผลให้ความไว้วางใจของคนในสังคมลดลงนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายทางสังคมแบบแบ่งแยกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีค่านิยมและบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในสังคมโดยรวม

1.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

มิติด้านเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นปัญหา ที่สั่งสมมานานเนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน และเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจมากขึ้น แม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้บ่งชี้ ถึง

มิติด้านความเป็นอยู่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเข้าถึง สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมและการศึกษาเนื่องจากการ พัฒนาที่ยัง กระจุยตัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเมืองใหญ่อื่น ๆ และการรวมศูนย์ บริหารจัดการของภาครัฐทำให้ความก้าวหน้าและโอกาสทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมากในระดับพื้นที่ และกลายเป็น ความขัดแย้งทางสังคม การพัฒนาที่กระจุยตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ทำให้เกิดความ แตกต่างในระหว่างพื้นที่ทั้งในด้านโอกาสในการสร้างอาชีพและรายได้ คุณภาพบริการทางสังคมและ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ นอกจากนั้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและโอกาสในการสร้างอาชีพและ รายได้ที่ดีและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพที่ดีกว่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเมืองใหญ่ ก็เป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ในขณะที่ความยากจนในภาคเกษตรและใน ชนบทนั้น เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญในการย้ายถิ่นของแรงงานที่มีการศึกษาน้อยและขาดทักษะมี ทางเลือกน้อย จึงเป็นการย้ายถิ่นเข้าสู่การทำงานนอกระบบมีชั่วโมงการทำงานต่อวันที่ยาวนาน ขาด ความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน และมีความเป็นอยู่ที่แออัดไม่ปลอดภัยกลายเป็นปัญหาความยากจน เมืองที่ เป็นช่องว่างทางสังคมมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งในสังคมได้ง่าย

มิติด้านการเมืองการปกครองเกี่ยวกับสิทธิและความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม ระดับ ธรรมภิบาล และความขัดแย้ง จากปัญหาการทุจริตประทุติมิชอบยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญใน การบริหารราชการแผ่นดิน ขณะที่การเข้าถึงสิทธิและกระบวนการยุติธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ใน สังคมไทยยังไม่เท่าเทียมและเป็นธรรม ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการทุจริตคอร์รัปชันของ เจ้าหน้าที่รัฐและการละเว้นหรือเลือกปฏิบัติต่อประชาชนทำให้การดำเนินนโยบายสาธารณะและการ จัดบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน ขณะเดียวกันยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียมของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยอีกมากประกอบกับ แนวโน้มการขยายตัวของความเป็นเมืองส่งผลกระทบให้รูปแบบการใช้ชีวิตและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลงจึงกลายเป็นรูปแบบสังคมที่ต่างคน ต่างอยู่และขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันเกิดความขัดแย้งและกรณีพิพาทในสังคมได้ง่าย

มิติด้านสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้ชุมชน สูญเสียความสามารถในการพึ่งตนเองและการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการ ขยายตัวเชิงปริมาณมาเป็นเวลายาวนานทำให้กลุ่มทุนดักตวงผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาก เกินไปขณะที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยเฉพาะคนยากจนที่อาศัยและพึ่งพา ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหารสำคัญทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ลดลงต้องอาศัยแหล่งอาหารจาก ภายนอกชุมชนที่มีต้นทุนสูง ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นตัวเร่งให้เกิด ความ

1.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

ประเด็นเรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเจ้าของทุนมากกว่าเจ้าของแรงงานและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการพัฒนาช้า การมุ่งเน้นการพัฒนาการส่งออก โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นนั้นทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความก้าวหน้ามากกว่าภาคเกษตรสัดส่วนมูลค่าผลผลิตและผลิตภาพสูงกว่าภาคเกษตรมาก กลุ่มทุนโดยเฉพาะกลุ่มทุนอุตสาหกรรมจึงมีอำนาจต่อรองและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาล ผลประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นหนักในภาคอุตสาหกรรมมากจึงมักเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน แรงงานขาดอำนาจการต่อรองทำให้สัดส่วนรายได้ที่เป็นผลตอบแทนของแรงงานต่ำกว่าผลตอบแทนของเจ้าของทุนมากทำให้ผู้ที่มีฐานรายได้จากเงินเดือนและค่าจ้างที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกลายเป็นช่องว่างระหว่างชนชั้นรายได้และความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าของแรงงาน รวมทั้งเป็นปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานที่มีรายได้ต่ำ

1.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

ควรมีการปรับโครงสร้างภาษีเนื่องจากมีความไม่เป็นธรรมจึงไม่สามารถช่วยสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์การพัฒนาได้และหากไม่ปฏิรูปทั้งระบบให้มีโครงสร้างที่เป็นธรรมมากขึ้นก็จะยิ่งทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการพึ่งพิงภาษีทางอ้อมเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าภาษีทางตรงทำให้เกิด การผลักภาระภาษี มีโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนของแรงงาน และ รายได้จากทรัพย์สินและความมั่งคั่งมากกว่ารายได้ที่เป็นค่าตอบแทนของแรงงาน ประชาชนที่ทำงานรับค่าจ้างหรือเงินเดือนเป็นลักษณะประจำมีระบบภาษีควบคุมที่เข้มงวดชัดเจน ในขณะที่ผลประโยชน์จากทรัพย์สินและผลตอบแทนจากเงินทุนนั้นมักจะมีภาระภาษีในสัดส่วนที่ต่ำกว่า เนื่องจากมีเกณฑ์การกำหนดมูลค่าฐานภาษีที่บิดเบือนและมักจะมีช่องโหว่ของกฎหมายภาษีให้สามารถหลบเลี่ยงภาระภาษีได้ง่าย ในขณะที่การลดหย่อนและการให้ประโยชน์ทางภาษีก็เอื้อต่อกลุ่มรายได้ระดับบนมากกว่า ระดับล่างโดยที่ผู้มีรายได้สูงมีช่องทางลดหย่อนมากเมื่อคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ ภาษีบางประเภท เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม กลุ่มรายได้ระดับล่างจึงมีสัดส่วนภาระภาษีที่สูงกว่า และ ธุรกิจเอกชนขนาดเล็กและขนาดกลางต้องจ่ายภาษีเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของรายได้มากกว่าธุรกิจขนาด

1.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและแนวโน้มในอนาคตชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันเข้มแข็งมากขึ้นโดยต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมกันของโอกาสและการมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพและมีความเป็นธรรม ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ประเด็นพลังทางสังคมในปัจจุบันส่งเสริมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์โดยเรียนรู้ เข้าใจและปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศ มีค่านิยมไม่ยอมรับการกระทำผิดและการคอร์รัปชัน ส่งเสริมการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างในทางสร้างสรรค์และการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรเพื่อการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจการกำหนดแนวทางและการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คนยากจนและผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเองสามารถกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารงานกับท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งโดยบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่และการสนับสนุนสิทธิชุมชน

ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การบังคับใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต การขยายฐานรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองและการบริหารงานขององค์กรที่เน้นประสิทธิภาพเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในระดับชุมชน นอกจากนี้ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น การจัดทำแผนชุมชนโดยมีเวทีแลกเปลี่ยน ร่วมกันคิด การร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดย

1.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

ทุกคนในสังคมไทยต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับโอกาสในการประกอบสัมมาอาชีพอย่างเท่าเทียมกัน สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงเพื่อป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างทั่วถึง กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจมีฐานกว้างครอบคลุมทั่วถึงและสร้างโอกาสสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสมากขึ้นบนหลักการยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และลดช่องว่างในสังคม ประชาชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมของสังคมไทยมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพและสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่และเป็นธรรมโดยที่สามารถปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ชุมชนและสังคมมีค่านิยมร่วมยึดหลักผลประโยชน์ของสังคม มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขระหว่างกลุ่มคนระหว่างพื้นที่และระหว่างวัย พี่พวอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

1.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

- 1) การลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจฐานรากและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชน
- 2) ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง รวมทั้ง มีความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้นทั้งในเรื่องรายได้โอกาสทางอาชีพและโอกาสในระดับการตัดสินใจ
- 3) ประชาชนรับรู้สิทธิและหน้าที่และเข้าถึงบริการของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม
- 4) กลุ่มคนยากจนและด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีภูมิคุ้มกัน และสามารถปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น
- 5) หน่วยงานรัฐมีการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพและเพิ่มการมีส่วนร่วม ของทุกภาคีในการพัฒนาประเทศ

2. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (รศ.สุมาลี ไชยสุภารากุล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2555)

2.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

ประเด็นเรื่องความเสมอภาคที่กฎหมายบัญญัติความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันใน ด้านต่าง ๆ ของคนทุกคนในสังคมไทย แต่ในความเป็นจริงแล้วในระบบโครงสร้างของสังคมไทยนั้น กลับมีความไม่เสมอภาคอย่างมากและเห็นได้ชัด ในสังคมไทยยังมีปัญหาเรื่องปากท้องของ คนในสังคม ปัญหาความยากจนปัญหาการได้รับความไม่เป็นธรรม การขาดการศึกษาทำให้เกิด การไม่ได้รับการพัฒนาทั้งในด้านสถานภาพทางสังคมและด้านคุณภาพชีวิต แม้ในทางกฎหมาย ได้บัญญัติให้คนทุกคนเสมอกันในทางกฎหมายและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ คือกฎหมายนั่นเองเป็นตัวที่ยอมรับความไม่เสมอภาคของบุคคลในสังคมจึงมีการบัญญัติออกมาให้บังคับให้เกิดความเสมอภาคของคนในสังคม แม้กฎหมายจะได้บัญญัติเรื่องการมีสิทธิความเป็นธรรม แต่ในทางสังคมที่มีชนชั้นของสังคมไทยแล้วสิทธิในการเข้าถึงและความไม่เสมอภาคยังคงมีปัญหาเพราะความแตกต่างทางด้านสถานะของคนในสังคมไทยซึ่งวัดจากปัจจัยตัวแปรในหลาย ๆ ปัจจัยซึ่งในสังคมของไไทยนั้น ในระบบทางสังคมได้แบ่งระดับสถานะของคนในสังคมคือมีการแบ่งชนชั้นต่าง ๆ มาตั้งแต่สมัยที่มีการปกครองเลยก็ว่าได้และสังคมไทยก็เป็นสังคมศักดินาอย่างสมบูรณ์แบบมาก่อน แม้ในปัจจุบันเรามีการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้วแต่ในโครงสร้างทางสังคมก็ยังแสดงให้เห็นถึง ชนชั้นอย่างलग ๆ ชนชั้นทางสังคมในอดีตนั้นได้มาจากศักดินาที่กษัตริย์เป็นผู้ประทานให้แต่ชนชั้น ในสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ในปัจจุบันคือรายได้ การศึกษา ทุนทรัพย์ ซึ่งคนในสังคมนั้นมีไม่เท่ากัน ทุกคนอยู่แล้ว ดังนั้น การแบ่งแยกชนชั้นของสังคมสมัยใหม่คือการที่ใครเป็นผู้ที่มีทุนมากหรือ มีทรัพยากรมากและเข้าถึงทรัพยากรได้มากก็จะเป็นชนชั้นสูง และผู้มีทุนน้อยและเข้าถึงทรัพยากรได้น้อยกว่าก็เป็นชนชั้นล่าง เรื่องการแบ่งชนชั้นนั้นเป็นเพียงการแบ่งระดับของคนที่อยู่ในสังคมไทย แต่ปัญหาที่มีมากในสังคมคือเมื่อคนในสังคมอยู่รวมกันคนที่ม้อานาจทางเศรษฐกิจมากกว่ามักจะมีความได้เปรียบผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ดังนั้นเมื่อเรามองดูสังคมไทยมักเห็นปัญหา ความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ นานาในสังคมไทย คนที่รวยเป็นเศรษฐีก็มีทรัพยากรมากเกินไปแบบว่ากินกัน อีกชั่วอายุลูกหลานก็ไม่หมด ส่วนคนจนที่ขาดแคลนแทบไม่มีอะไรจะกิน

2.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

มิติทางด้านเศรษฐกิจ เพราะปัญหาดังกล่าวมาจากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมหรือ มาจากกลไกของรัฐไม่สามารถเข้าไปจัดการกับความเหลื่อมล้ำดังกล่าวได้เพราะฝ่ายบริหารเองก็มาจากนักการเมืองที่เป็นชนชั้นระดับนายทุนทั้งสิ้น พูด่าง ๆ ก็คือในสังคมไทยนั้นผู้ที่จะสามารถมาเล่นการเมืองได้มิใช่ภาคประชาชนแต่เป็นนายทุนซึ่งองค์กรการเมืองไทยนั้นมีความจำเป็นสูงมากที่จะต้องใช้นายทุนมาก ดังนั้น ประชาชนคนธรรมดาคงไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปจัดการเกี่ยวกับการบริหารและ

มิติความเป็นอยู่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเข้าถึง สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการศึกษา แม้กฎหมาย รัฐธรรมนูญจะได้สิทธิเสรีภาพในด้านการศึกษา การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความ ค้ำครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ แต่ปัญหาเรื่องการด้อยการศึกษาก็ยังเป็นปัญหาที่สำคัญของ สังคมไทยเพราะในสังคมไทยยังมีเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอีกนับล้านคน ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดมาจากปัญหาความยากจน ปัญหาความพังทลายของสถาบันทางครอบครัวที่เป็นจุดเล็ก ๆ ในสังคม แม้รัฐจะออกกฎหมายมาเป็นหลักประกันให้มีการเรียนฟรีและมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี แต่ภาระ ค่าใช้จ่ายก็ยังตกอยู่ที่ผู้ปกครองและยังมีปัญหาความไม่เสมอภาคในการได้รับบริการทางการศึกษา

การที่มีโครงสร้างการบริหารแบบราชการรวมศูนย์และการจัดสรรงบประมาณและ กำลังคนซึ่งเป็นปัญหาของระบบราชการโดยรวมไม่ใช่เฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้เกิดความไม่ เสมอภาคในการได้รับบริการทางการศึกษา ในแง่ที่ว่าสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตยากจนโดยเฉพาะใน ชนบทจะได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยกว่า มีครูอาจารย์ตามวุฒิน้อยกว่า ทำให้นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ ปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมสูงยังมีส่วนสำคัญทำ ให้คนจน มีทรัพยากรในการลงทุนและมีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาที่เน้นการแพ้คัดออก ต่ำกว่า คนรวยและคนชั้นกลาง แม้รัฐบาลจะลงทุนทางการศึกษาเป็นสัดส่วนต่องบประมาณของทั้ง ประเทศสูงกระจายโรงเรียนไปทั่วประเทศและส่งเสริมการศึกษาฟรีหรือไม่เสียค่าเล่าเรียน หรือเสียค่า เล่าเรียนต่ำในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา แต่ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่ากินอยู่ ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแต่งตัว และค่าเสียโอกาสในการทำงานสำหรับ เด็ก ระดับมัธยมศึกษาที่สูงกว่าที่คนจนจำนวนหนึ่งจะรับได้ ทำให้ลูกหลานคนจนออกกลางคัน และเรียนได้ ไม่ถึง 12 ปี คือไม่จบชั้นมัธยม 6 เป็นสัดส่วนสูง

การมีกองทุนให้กู้ยืมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปลายและอุดมศึกษาและตอนหลังจะเน้นอุดมศึกษาช่วยบรรเทาปัญหาได้บางส่วน แต่การแข่งขันทางเศรษฐกิจแบบคนรวยได้เปรียบคนจน และการแข่งขันทางการศึกษาแบบแพ้คัดออกทำให้เด็กถูกหลานคนจนได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่า มีสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสียเปรียบกว่าลูกหลานคนชั้นกลางและคนรวย ดังนั้น เด็กเหล่านี้จึงมักจะแพ้ถูกคัดออกมาตั้งแต่ระดับต้น ๆ แล้ว คนจนที่เหลือไปเข้ามหาวิทยาลัยได้คือส่วนน้อย และมักจะเข้ามหาวิทยาลัยเปิดและมหาวิทยาลัยที่เติบโตมาจากสถาบันราชภัฏและสถาบันราชมนฑลที่มีคุณภาพโดยเฉลี่ยต่ำกว่ามหาวิทยาลัยเก่าที่มีงบประมาณและอาจารย์พร้อมมากกว่า คนที่กู้เงินเรียน มีภาระต้องมาทำงานใช้หนี้ ทำให้โอกาสที่จะขยับฐานะรายได้ได้ใกล้เคียงกันเป็นไปได้ยาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบการศึกษาไทยที่มีกฎหมายและนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะเพิ่มหนี้ให้กับ คนในสังคมไทยมากขึ้นเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคมเพราะภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ถูกผลักไปให้ผู้ปกครอง

2.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

เป็นเรื่องเศรษฐกิจไทยที่ขึ้นอยู่กับภาคธุรกิจเอกชนและความสัมพันธ์ทางการลงทุน และการค้ากับระบบเศรษฐกิจโลกเติบโตในอัตราปานกลางค่อนข้างสูง แต่ส่วนใหญ่เป็นการเติบโตของภาคการค้าระหว่างประเทศ การผลิตและการบริโภคในภาคอุตสาหกรรม การค้าและบริการมากกว่าภาคเกษตร ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นมากทำให้เกิดภาวะของแพงควบคู่ไปกับเศรษฐกิจชะลอตัวราคาข้าว ที่สูงขึ้นเป็นประโยชน์กับผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของไทยอยู่บ้าง แต่เกษตรกรขนาดกลางขนาดย่อมที่มีปัญหาหนี้สินมาก และอยู่ภายใต้โครงสร้างการผลิต การกระจายทรัพย์สินและรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ได้ประโยชน์น้อย ปัญหาของแพงมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในด้านภาระค่าใช้จ่ายด้าน การศึกษามากพอสมควร เพราะแม้การศึกษาระดับพื้นฐานส่วนใหญ่จะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนหรือเสียค่าเล่าเรียนต่ำแต่พ่อแม่ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเป็นค่าเดินทาง ค่ากินอยู่ ค่าเสื้อผ้า ตำรา และอุปกรณ์การเรียน รวมแล้วสูงโดยเฉพาะสำหรับคนจนและสังคมยังมีปัญหาที่เห็นได้ชัดทั้งในเรื่องปัญหาด้านสุขภาพ จะเพิ่มขึ้น ครอบครัวยากจนลดลง ชุมชนเข้มแข็งลดลง การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมและประชาชนเป็นหนี้มากขึ้น คนเข้าไม่ถึงระบบการประกันสังคม สภาพแวดล้อมระบบนิเวศไม่สมดุลเพิ่มขึ้น อาชญากรรมและยาเสพติดเพิ่มขึ้น ปัญหาทุจริตฉ้อฉล การละเมิดสิทธิมนุษยชน การขัดแย้ง และ ความรุนแรงเพิ่มขึ้น เด็กเยาวชนมีปัญหาดุติกรรมเสี่ยง เสพเหล้าบุหรี่ ทำผิดเรื่องยาเสพติด ลักทรัพย์ และทำร้ายกันเพิ่มขึ้น ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยคงอยู่ในเกณฑ์ปานกลางต่ำกว่าประเทศพัฒนา โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษาและสาธารณสุข เฉพาะในเรื่องสมรรถนะการศึกษาของไทยมีปัญหาทั้งความไม่เสมอภาคของโอกาสในการ ได้รับการศึกษาและคุณภาพการศึกษา

ค่านิยมในสังคมไทยนั้นเน้นการศึกษาอยู่ที่ตัวสถาบันการศึกษามากกว่าเพราะคนในสังคมไทยยึดติดกับชื่อเสียงในสถาบันการศึกษาซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าคนในสังคมไทยจะรังเกียจการด้อยโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น พฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้คนในสังคมรังเกียจคนจนและคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาไปด้วย

2.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

อาจต้องใช้กฎหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของสังคมซึ่งนับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น จึงถูกตั้งคำถามอย่างต่อเนื่องหากปล่อยให้มีการแข่งขันอย่างเสรีจริง ๆ คือคนที่อยู่บนฐานทรัพยากรที่สูงจะมีโอกาสสูงในการชนะการแข่งขัน การแข่งขันเสรีนี้แม้จะมีข้อยกเว้นเป็นกติกากฎ การแข่งขันแต่ก็เป็นเฉพาะประโยชน์ของความมั่นคงในรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ได้ตอบโจทย์ที่ว่า จะช่วยให้ประชาชนกินอิ่ม หรือความเหลื่อมล้ำนั้นเกิดจากการปิดบังข้อมูลของเหล่านายจ้างที่เรียกว่าสถาบันทางเศรษฐกิจก็คือโรงงาน บริษัท ร้านค้า สถานบริการมีการปิดบังข้อมูลคือเรื่องข้อมูลด้านกำไรขาดทุนต่าง ๆ ที่นายจ้างปิดบังเรื่องกำไรอันเป็นเงินมหาศาลขนาดที่แรงงานนั้นได้ค่าตอบแทนน้อยกว่าที่จะเลี้ยงดูครอบครัวได้ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำกันมากมีสาเหตุมาจากโครงสร้างการผลิตของประเทศที่มีสาขาเกษตรกรรมเป็น สาขาหลัก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรซึ่งมีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรที่มีราคาค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอน ในขณะที่ประชากรส่วนน้อยที่ทำงานนอกสาขาเกษตรกรรมเป็นต้นว่านักธุรกิจ นายธนาคารหรือผู้ประกอบการวิชาชีพทางด้านอุตสาหกรรมซึ่งมีรายได้อยู่ในระดับสูงจึงทำให้รายได้ ส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่กับคนกลุ่มน้อยที่มีอาชีพนอกสาขาเกษตรกรรม นอกจากนี้ การที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เสรีภาพในการถือครองทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตได้อย่างไม่จำกัด กลุ่มคนที่ร่ำรวยจึงหาประโยชน์จากทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วได้มากขึ้นทำให้ร่ำรวยยิ่งขึ้น ในขณะที่คนจนไม่มีโอกาสทำได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากยิ่งขึ้น กฎหมายที่เขียนไว้อย่างสวยหรูแต่ไม่สามารถนำไปปรับใช้กับปัญหาที่แท้จริงทางสังคมของไทยเลย การแข่งขันดังกล่าวทำให้คนรวยกลับรวยขึ้นและคนจนกลับจนลงเรื่อย ๆ ในขณะที่คนบางคนกินอาหารราคาแพง ๆ แต่กลับมีคนอดอยากอีกจำนวนมากและราคาของที่ดินที่เป็นคนชนชั้นนำบริโภคเท่ากับเงินที่หาได้ของคนชั้นกรรมาชีพอาจทั้งชีวิตก็เป็นได้ ความเสมอภาคในสังคมกลายเป็นสัดส่วนที่ผกผันกันอย่างมาก น่าตกใจนี่คือปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ทุกคนให้ทัศนะว่าเป็นการแข่งขันอย่างเสรี

2.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

การกระจายรายได้และความมั่งคั่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่หลักในทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้มีการกระจายรายได้เสียใหม่เพื่อให้เสมอภาคยิ่งขึ้น ซึ่งในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่ด้อยพัฒนาจะมีความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในประเทศเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นจึงถือว่าเป็นหน้าที่ที่ภาครัฐต้องเข้ามา

2.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็น

ธรรม

ในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ มีสาระสำคัญหลัก ๆ คือ สนับสนุนการเปิดเสรีด้านการค้าระหว่างประเทศ สนับสนุนการถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชน และสนับสนุนการลดการควบคุมและการกำกับระบบเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากรูปแบบของทุนนิยมที่แปรเปลี่ยนไปเป็นมุ่งเน้นให้เปิดเสรีการค้า และลดการควบคุมจากภาครัฐนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการลดบทบาทหน้าที่ของภาครัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากโดยเฉพาะบทบาทในการโอนถ่าย การผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชนซึ่งก็คือการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจในส่วนของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา และพลังงาน ถือได้ว่าเป็นสินค้าที่จำเป็นสำหรับประชาชนโดยทั่วไปเนื่องจากเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งถ้าหากมีการแปรรูปที่มีการผูกขาดโดยภาคเอกชนแล้ว การผูกขาดดังกล่าวจะทำให้ราคาของสินค้าสูงขึ้นเท่ากับเป็นการซ้ำเติมผู้มีรายได้น้อยให้แย่ลงไปอีก ช่องว่างระหว่างรายได้ของประชาชนก็จะยิ่งกว้างมากกว่าเดิม และเกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงขึ้น และที่สำคัญประชาชนโดยส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐวิสาหกิจ ทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ และราคาของสินค้าจะสร้างความรู้สึกเป็นธรรมในสังคม ซึ่งถ้าหากถูกโอนถ่ายไปสู่ภาคเอกชนแล้ว นอกจากภาครัฐจะประสบกับปัญหาการจัดสรรการกระจายรายได้ ที่เป็นธรรมแล้ว ยังเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤติทางสังคมด้วย

2.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

ระบบทุนนิยมในปัจจุบันของประเทศไทยที่ดำเนินนโยบายโดยการสนับสนุนการเปิดเสรี ด้านการค้าระหว่างประเทศ สนับสนุนการถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชน และสนับสนุนการลดการควบคุมและการกำกับระบบเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นถือว่าเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นลดบทบาทของภาครัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เล็กลงเป็นอย่างมาก ซึ่งในความเป็นจริงประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มที่กำลังพัฒนาและเนื่องจากช่องว่างของรายได้ของประชาชนในสังคมยังมีความเหลื่อมล้ำกันมาก ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของภาครัฐยังมี

2.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ประเด็นปัญหาความไม่เท่าเทียมต่าง ๆ นั้นอาจไม่ถูกแก้ไขโดยกฎหมายได้เนื่องจากเหตุผลหลายประการ กล่าวคือจากทุนทางสังคมต่าง ๆ ที่ไม่เทียมเท่ากันและระบบการกระจายรายได้ที่ล้มเหลว อย่างเช่นคนที่มีทุนมากกว่าก็ลงทุนที่ดินไว้มากเพื่อเก็งกำไรก็เป็นปัญหาจากกฎหมายในการถือครองที่ดินซึ่งทำให้คนที่มีทุนมากกว่าได้เปรียบในเรื่องการที่มีสิทธิซื้อที่ดินมาก ๆ และมีสิทธิถือครองที่ดิน ทำให้ประเทศไทยมีที่ดินที่มีเจ้าของแต่ไม่ได้มีการทำประโยชน์เป็นจำนวนมาก ปัญหาด้อยโอกาสทางการศึกษาก็เนื่องมาจากปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมอื่น ๆ แม้กฎหมายได้กำหนดสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่คุณภาพของการศึกษากลับแย่ และขึ้นอยู่กับจำนวนทุนทรัพย์ เพราะการศึกษานั้นคือการลงทุน ปัญหาเรื่องคนจนไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควรในเรื่องกระบวนการยุติธรรมก็มาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจของคนจนกับคนรวย ดังนั้น ความเสมอภาคที่แท้จริงคืออะไรเพราะทุก ๆ สิ่งในสังคมไทยขึ้นอยู่กับเงินทั้งสิ้นไม่ว่าเรื่องรายได้ การศึกษา หรือแม้แต่กระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคที่กฎหมายเขียนขึ้นก็คือการที่กฎหมายได้ยอมรับแล้วว่า สังคมนั้นมีความไม่เท่าเทียม สังคมนั้นมีความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น แนวโน้มในสังคมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการพัฒนาของการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยการพัฒนาเรื่องการศึกษาและการกระจายรายได้ซึ่งเป็นการพัฒนาที่จำเป็นที่สุดของการพัฒนาระบบสังคมไทย เพราะประเทศที่จะพัฒนาได้ประชากรทั้งหมดต้องมีความรู้และคุณภาพชีวิตที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมาจากการศึกษาที่ดี การพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องเป็นการพัฒนาทางด้านลดความยากจนในสังคมไทยอาจเกิดขึ้นได้ และสิ่งที่ได้รับ การประกันแล้วคือเรื่องสุขภาพของคนในสังคมคือโครงการรักษาโรคที่รัฐเข้ามาประกันการได้รับ การรักษาสุขภาพทั่วหน้าของคนในสังคม ดังนั้น การพัฒนาเรื่องการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและ การให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา กฎหมายอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกันคุณภาพชีวิตในเรื่องค่าจ้างคือค่าแรงขั้นต่ำ และการศึกษาที่เป็นการศึกษาที่จริงจัง ๆ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปกฎหมายก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามเพราะกฎหมายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่เกิดจากคนในสังคมเป็นผู้สร้างขึ้นนั้น แนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะต้องเป็นไปตามที่สังคมกำหนด สังคมไทยจึงจะเป็นสังคมที่มีระบบกฎหมายที่ดีที่สอดคล้องกับสภาพของระบบสังคมแล้วช่วยแก้ปัญหาของระบบสังคมอย่างแท้จริงและตรงจุดที่จะสามารถใช้กฎหมายในการเยียวยาต่อปัญหาและปรากฏการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2555)

3.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

ความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะสามารถทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

ส่วนสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในด้านความเสมอภาคและความเป็นธรรม ซึ่งปัญหาและสภาพการณ์ที่เห็นได้ชัดในมิติต่าง ๆ มีดังนี้

มิติการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ดีโดยภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูง ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ ขณะที่การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศไทยกับเศรษฐกิจต่างประเทศทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยเฉพาะกิจกรรมทางการค้าและการลงทุนโดยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลงทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตามระบบเศรษฐกิจของไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย และกฎระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ในมิติสถานะด้านสังคมประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและผลิตภาพ แรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและระบบธรรมาภิบาลมากขึ้น

ส่วนในมิติทางสภาวะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทนทรัพยากรธรรมชาติ เสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุนแรงกระทบต่อผลผลิตภาคเกษตรและความยากจน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่มีความขัดแย้งทางนโยบายในการบูรณาการ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีความมั่นคงด้านอาหารแม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความต้องการพืชพลังงาน

นอกจากนี้ มิติด้านการเมืองการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นแต่ความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังดำรงอยู่และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน ความเชื่อมั่นของนานาชาติประเทศตลอดจนความสงบสุขที่ลดลง ขณะที่ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้นแต่ขีดความสามารถในการป้องกันการทุจริตต้องปรับปรุง การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จในเรื่องการเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอนภารกิจและมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง ขณะเดียวกันการคอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย

3.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

ถ้ามองจากภาพรวมแล้ว โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนเศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและปัจจัยแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิมโดยเฉพาะทุนและแรงงานราคาถูกที่มี ผลผลิตภาพการผลิตต่ำเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก การพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะที่ผ่านมาพึ่งภาคการส่งออกและการลงทุนเป็นหลัก ผลตอบแทนแรงงานใน ภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตรเกษตรกรยังประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สิน ความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นมีการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมาก จึงส่งผลกระทบต่อมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงโดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำ การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองไม่คุ้มค่าและปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพรวมไปถึงภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งกระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคง ด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน

มิติที่จะเพิ่มความรุนแรงในเชิงโครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากร วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ประชากรวัยเด็กมีส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้สัดส่วนประชากร วัยแรงงานลดลงอาจกระทบต่อความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจในอนาคต การแข่งขันเพื่อ แย่งชิงแรงงานจะมีมากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานคุณภาพ ภาครัฐและครัวเรือนจะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อภาระงบประมาณของภาครัฐในการจัดสวัสดิการทางสังคมและค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการดูแลสุขภาพอนามัย

มิติด้านวิถีชีวิตของคนไทย มีแนวโน้มที่ค่านิยมที่ดั้งเดิมของไทยจะเกิดเสื่อมถอย กระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งเดิมส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม คนไทยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมลดลงทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลงต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกันทำให้คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่นและการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมน้อยลง

มิติความเป็นอยู่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้น ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงทั้งที่มาจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย วิกฤติเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศรวมทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติมีความรุนแรงและมีผลกระทบสูง มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงและผลกระทบเพิ่มขึ้นในระยะต่อไปเป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งการบริหารวิกฤติการณ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไวและการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง

3.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

ในมิติด้านการเมืองการปกครอง เห็นว่า การบริหารภาครัฐอ่อนแอไม่สามารถขับเคลื่อน การบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจอธิปไตยใช้เพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่ มีช่องว่างมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับนโยบาย มีน้อย เจ้าหน้าที่รัฐหย่อนในการปฏิบัติตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงาน ไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตประทุมิชอบนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติอื่น ๆ ที่กล่าวมา คือ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

3.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่าง มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วคาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาจำเป็นต้องกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมและเสริมรากฐานของประเทศด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็งโดยสร้างความเป็นธรรมในสังคมเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงปัจจัยการประกอบอาชีพทั้งแหล่งทุน โครงสร้างพื้นฐานและทักษะความรู้ ที่จะเป็พื้นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคงรวมทั้งโอกาสทางธุรกิจนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ ทุกคนในสังคมไทย

ทุกคนในสังคมไทยมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค รวมทั้งสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของระบบบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศโดยการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและลดความขัดแย้งในสังคมไทย

3.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

จะต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการ ความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเองโดยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืนพร้อมทั้งเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย ยกระดับคุณภาพของระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นโดยจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตาม สิทธิพึงมีพึงได้

โดยจะต้องเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศพัฒนาช่องทางการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงเพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณสุขโรค การพัฒนาระบบสวัสดิการ ทางสังคมและระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย ปรับปรุงฐานข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพบริการสาธารณะและพัฒนา ช่องทางการเผยแพร่เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการสาธารณะ

นอกจากนี้ จะต้องเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีโดย

สิ่งสำคัญอีกอย่าง คือ การพัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติงานภาครัฐ การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ การจัดสรรทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายภาครัฐ ส่งเสริมบทบาทสตรีในทางการเมืองโดยกำหนดให้เป็นพันธกิจสำคัญของแผนพัฒนาสตรีใน ช่วงแผนพัฒนาในปัจจุบัน ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งการบังคับใช้อย่างเข้มงวด ในส่วนอื่น ๆ เช่น การเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม

สุดท้าย ทุกคนควรจะต้องส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพและมีความรับผิดชอบ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เพิ่มช่องทางในการรับ ขอร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น

3.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

เป็นยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการพัฒนาประชาชนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ยกกระดานพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากลและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและ การเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

3.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในระดับพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

- 1) ประชาชนจะต้องมีความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น
- 2) ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง

- 3) คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) คนไทยมีสุขภาวะดีขึ้น
- 5) สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- 6) เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ
- 7) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ
- 8) เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- 9) ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันดีขึ้น

3.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

สิ่งที่สะท้อนการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมมี

ดังนี้

- 1) ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขและดัชนีความสงบสุข
- 2) สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่สมดุล
- 3) แรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม
- 4) ภาพลักษณ์การทุจริตประพฤติมิชอบ การคอร์รัปชันมีแนวโน้มดีขึ้น
- 5) การศึกษาเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้น
- 6) ลดอัตราการเจ็บป่วยด้วยดัชนีสุขภาพ
- 7) ดัชนีความอบอุ่นของครอบครัว
- 8) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ ภาพการผลิตรวม อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ และสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP

4. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (ศิริโรจน์ จิตนิยม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555)

4.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

ปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนาน จึงเป็นเรื่องท้าทายที่จะสร้างความเป็นธรรม แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ขจัดความไม่เป็นธรรม ไม่เท่าเทียมทางสังคมให้ลดน้อยลงได้ ส่วนใหญ่ที่พบมากคือเรื่องความไม่เป็นธรรม ด้านเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความยากจน ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน หรือแม้กระทั่งเรื่องที่ดิน ชาวนาบอกว่าต่อไปจะไม่มีชาวนาปลูกข้าวให้กินอีกแล้ว ส่วนใหญ่เกษตรกรเกือบทุกครอบครัว ไม่มีที่ดินทำกินของตัวเอง

ความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการเมือง สิทธิทางการเมือง ขาดมิติของการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่ เช่น นิคมอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพัฒนาที่ไม่สมดุล ทำลายการเกษตรล่มสลายทั้งสวน ไร่ นา เหลือแต่นิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

ปัญหาเรื่องกองทุนที่เข้ามาครอบงำอยู่ขณะนี้ โดยเฉพาะทุนอำนาจใหญ่ ๆ ของอดีตนักการเมืองต่าง ๆ โครงสร้างอำนาจทางการเมืองกลายเป็นเรื่องของการผูกขาดอำนาจกับผลประโยชน์โดยทุนกับนักการเมืองที่เราเรียกว่า "กลุ่มอำนาจธุรกิจการเมือง" ซึ่งไม่ใช่แค่ส่วนกลาง แต่ได้ลงไปถึงระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นจึงกลายเป็นเรื่องของธุรกิจการเมืองไปแล้ว

นอกจากนี้ ความไม่เป็นธรรมที่เกิดกับคนที่ด้อยโอกาส เช่น คนในพื้นที่เดิม ชาวนา ชาวไร่ต่าง ๆ คนอพยพจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีมาแล้วเป็นร้อย ๆ ปี แต่ยังไม่ได้รับการรับรองสถานภาพหรือแม้กระทั่งปัญหาเรื่องคนจนในเมือง สลัม ปัญหาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระบบทุนอุตสาหกรรมเข้าไปละเมิด หากเข้าใจความเหลื่อมล้ำใน 3 ส่วนนี้ รัฐบาลต้องดูว่า ความเหลื่อมล้ำทั้ง 3 ส่วนนี้เกิดจากอะไร เคยได้รับการแก้ไขอย่างไรมาแล้วบ้างและวันนี้ชาวบ้านต้องการอะไร

4.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เช่น ในจังหวัดหนึ่งพบว่า มีการออกเอกสารสิทธิ์ ที่ไม่เป็นธรรม มีการทุจริตให้กับนายทุน และนักการเมือง ที่พบมากเป็นการประกาศที่สาธารณะ ที่ป่า ขณะที่ประชาชนที่อยู่มานานกลับถูกฟ้อง ถูกคดีบุกรุก กลายเป็นว่าประชาชนที่อยู่พื้นที่ป่าสาธารณะมานาน แต่ถึงเวลากรมป่าไม้ กรมธนารักษ์ขับไล่ชาวบ้านออกมาฟ้องคดีแพ่งชาวบ้าน ขณะที่นายทุน นักการเมืองสามารถทำให้ราชการออกเอกสารให้ได้นั้นหมายความว่า เป็นความไม่เป็นธรรมจากการบังคับใช้กฎหมายที่มีการทุจริตเกิดขึ้น

การทำเรื่องเหล่านี้ไม่ยากนัก แต่ว่ารัฐบาลต้องประกาศว่าจะทำให้เกิดการบังคับใช้กฎหมาย สิ่งการที่ดินจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัดในเรื่องของการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ตรวจสอบการ ออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินว่าถูกต้องหรือไม่ แม้กระทั่งกรณีเขายายเที่ยงที่กลายเป็นประเด็นทางการเมืองที่จริงแล้วชาวบ้านประสบกับปัญหาเรื่องเหล่านี้เป็นจำนวนมาก รัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีต้องสั่งการให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ให้เป็นจริงมากขึ้น

4.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

ปัญหาทุกวันนี้ที่ชาวบ้านต้องการโฉนดชุมชนเพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงเรื่องที่ดิน หากต้องการสร้างความเป็นธรรมในเรื่องของเศรษฐกิจ ที่ดินถือเป็นปัจจัยการผลิต แต่ทำให้ชาวบ้านเข้าถึงที่ดินได้ เรื่องพวกนี้ไม่ต้องไปแก้ไขรัฐธรรมนูญ และไม่ต้องยุบสภาด้วย ทำได้หากรัฐบาลจริงใจ

ส่วนปัญหานี้สินเกษตรกรรุดกันมาก การจดบัญชีครัวเรือน ขึ้นทะเบียนคนยากจน ขณะนี้เราก็มีอยู่แล้ว ถามว่าทำได้หรือไม่ ถามว่าหนี้สินเกษตรกรถ้าคิดกันจริง ๆ จะแก้ได้หรือไม่ เจ้าหนี้ของชาวบ้านมีไม่กี่แหล่ง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) และหนี้นอกระบบ เป็นต้น ถ้ารัฐบาลจะแก้ปัญหานี้สินเกษตรกรเพียงแค่อำนาจฝ่ายบริหารสั่งการไปว่าให้ ธกส. ธอส. ธนาคารต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าหนี้ หรือให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรมาช่วยดูแลตรงนี้ แล้วทำให้มาตรการเหล่านี้เกิดระบบที่ชัดเจนในการที่จะช่วยแก้ปัญหานี้สินเกษตรกรในระดับหนึ่ง ไม่ต้องให้ชาวบ้านชักหน้าไม่ถึงหลัง เพราะหนี้สินเหล่านี้เป็นหนี้สินของรัฐทั้งสิ้น เชื่อว่าถ้าทำอย่างนี้ได้ปัญหาความยากจนก็จะค่อย ๆ หมดไป

สำหรับในความเหลื่อมล้ำทางสังคมเกิดขึ้นเพราะบางครั้งเราไม่ยอมรับสถานภาพของชาวบ้าน คนจน หรือคนในพื้นที่ เช่น การไม่ยอมรับสาธารณะบุคคลตามกฎหมาย พบว่าคนพื้นเมือง ชาวเขา เผ่าต่าง ๆ ต่างมีปัญหาไม่มีบัตรประชาชน ทั้งที่เรามีกฎหมายพระราชบัญญัติสัญชาติ กฎหมายทะเบียนราษฎร ซึ่งสามารถใช้อำนาจของรัฐมนตรีไปออกได้ เพียงแต่ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลพื้นที่ มีพยานบุคคลที่จะมาชี้ว่าคนนี้อยู่ในประเทศไทยมา 50 ปี 100 ปี เพียงทำได้ก็จะมีคนที่เป็นคนพื้นเมืองที่มีความหลากหลายในทางวัฒนธรรม การศึกษา วิถีชีวิต จะเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งเขาเหล่านี้จะเข้ามาช่วยประเทศชาติได้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม

เรื่องระบบการศึกษาที่แสดงให้เห็นระบบการศึกษาท้องถิ่นที่เราต้องให้ความสำคัญกับคน อยู่ในพื้นที่ คนพื้นเมือง แทนที่จะเน้นระบบการศึกษาจากส่วนกลางที่มุ่งทำให้คนเป็นแพทย์ วิศวกร ก็ต้องทำให้การศึกษาสอดคล้องกับพื้นที่ชุมชนให้เป็นของชุมชน นอกจากนี้ความไม่เป็นธรรมในสังคมยังมีทั้งเรื่องสุขภาพ ขณะนี้เรื่องสุขภาพก็เริ่มดีขึ้นแล้ว แต่เรื่องการศึกษายังไม่ดี ส่วนเรื่องสวัสดิการประชาชนก็เริ่มดีขึ้นแต่ยังดีไม่มาก เพราะฉะนั้นต้องปรับเรื่องของความไม่เป็นธรรมตรงนี้ให้กับประชาชนกระจายอำนาจให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำนโยบาย อะไรที่เป็นฐานของประชาชนต้องให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจนโยบาย และได้ร่วมทำด้วยซึ่งก็คือหลักการกระจายอำนาจ ถ้าทำอย่างนี้ได้ความไม่เป็นธรรมในสังคมก็จะลดลง และงบประมาณต่าง ๆ แทนที่จะเป็นงบส่วนกลางของรัฐบาลก็ต้องกระจายไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและให้ชุมชนมีส่วนร่วม

4.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

ความไม่เป็นธรรมทางการเมืองต้องยอมรับในหลักสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วม หากภาครัฐมีเจตจำนงในการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะแล้ว ตรงนี้เชื่อว่าจะทำให้เกิดการสวมกันพอดี ขณะนี้ มีโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน ซึ่งมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพิ่มมาทำงานในเรื่องนี้มากขึ้น มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เรื่อง

สิทธิ คือ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม เมื่อมีอะไรที่ไม่เป็นธรรมที่เป็นการแก้ไขเชิงโครงสร้าง อะไรที่เป็นสิทธิ จะพูดถึงนโยบายนำไปสู่กฎหมายที่นำไปแก้ไขได้อย่างถาวร เช่น มีสิทธิเรื่องที่ดิน สิทธิพิเศษ การกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งที่ทำกิน การปฏิรูปที่ดิน ให้ชาวบ้านสามารถทำมาหากินได้ เป็นต้น ถ้าทำตรงนี้ได้ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้กฎหมาย ก็ต้องทำให้เห็นการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง โดยมองประเด็นอย่างมีส่วนร่วม เพื่อไม่ให้เกิดการคอร์รัปชันในเชิงอำนาจ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการจากชาวบ้านทุกคน อาจจะมีหลายประเด็นที่หลากหลาย ซึ่งถ้าทำได้ก็จะเห็นว่า มีกี่ประเด็น ก็เกิดภาพเห็นถึงการปฏิรูปเรื่องความไม่เป็นธรรม

4.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

ในปัจจุบันนี้ที่ประชาชนมาชุมนุมเนื่องจากเขาได้รับความไม่เป็นธรรมมาตลอด ปัญหาอยู่ที่ว่าประชาชนที่เขาไม่ได้รับความเป็นธรรม อยากเรียกร้องนโยบายของสังคม กฎหมายและการทำงานของกลไกรัฐที่ต้องเสริมสร้างและบังคับใช้อย่างเป็นธรรม ขณะนี้ภาคการเมือง หน่วยงานราชการต่าง ๆ พร้อมทั้งจะทำงานให้กับประชาชนอย่างไรบ้าง ส่วนการปฏิรูปใหญ่ทั้งประเทศนั้น ไม่ใช่การพูดคุยเพียงแค่คำพูดหรือการประชุม หรือแค่สถานการณ์ต่าง ๆ แต่อยู่ที่ว่าการแก้ไขปัญหานั้นระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว รัฐบาลจะทำได้หรือไม่ อย่างไร จึงถือเป็นโอกาส รัฐต้องทำให้พร้อมทั้งการใช้อำนาจ การสั่งการ การบังคับใช้กฎหมาย ทำให้เกิดกฎหมาย และนโยบาย

4.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

การผลักดันการปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นสัญญาประชาคมโดยทุกรัฐบาลต้องทำให้ประเทศไทยเกิดการปฏิรูป นายกรัฐมนตรีต้องเป็นผู้นำในการทำให้อำนาจรัฐทุกอำนาจเข้ามาให้อำนาจเป็นของประชาชนมาแก้ไข จึงจะเป็นการปฏิรูปอย่างแท้จริง ซึ่งนายกรัฐมนตรีต้องทำให้เห็นเป็น สัญญาประชาคมว่ารัฐบาลได้ทำตามที่เขาทำก็ต้องทำเรื่องนี้

4.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

คณะกรรมการของรัฐบาลที่จะตั้งขึ้นมาไม่ว่าจะของรัฐบาลใด สมาชิกประชาชนจะต้องทำเช่นนี้ต่อไปถึงจะมีการปฏิรูปประเทศเกิดขึ้นจริง และต้องมีคนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการต่อเชื่อมโยงกับภาคสังคมได้ ไม่ใช่มาจากต่างภาคสังคม และเข้ามาควบคุมหรือมาใช้คนในภาคสังคมเท่านั้น คนที่เข้ามาต้องชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขด้วย

ประชาชนวันนี้ไม่ใช่ผู้จัดเสนอปัญหาเท่านั้น แต่ต้องเสนอแนวทางแก้ไขมาด้วย ภาคกรรมการ ผู้นำจะต้องมีความรอบรู้ทั้งในเชิงดำเนินการด้วยว่าจะเอาข้อเสนอขึ้นไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างไร ตรงไหนได้บ้าง ต้องรู้ด้วยว่าจะเข้าถึงส่วนราชการใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

4.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ถ้าต้องการไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา ต้องเริ่มจากการสร้างสิทธิ คือ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม สิทธิเป็นเรื่องของประชาชน ไม่ใช่เป็นเรื่องของอำนาจรัฐ แต่รัฐต้องมีหน้าที่มาคุ้มครอง และสิทธินั้นไม่ใช่การเรียกร้องอย่างเดียว ต้องลุกขึ้นมาทำด้วย เพราะทุกอย่างสิทธินั้นได้มาจากการต่อสู้ เป็นการลุกขึ้นมาทำในเรื่องการพัฒนาสิทธิของตน ต้องสร้างสิทธิที่เป็นจริง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองด้วย เมื่อเรียกร้องแล้วจะต้องร่วมทำ มีปัญหาเรียกร้องได้เป็นสิทธิของประชาชน แต่ต้องทำโดยสันติและปราศจากอคติ หากการเมืองนั้น ถ้าเส้นตรงนี้ไปก็จะเกิดปัญหาขึ้น

5. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (ทองดี โพธิ์ยอง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555)

5.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

ความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาประเทศ ในช่วงที่ ผ่านมา ส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น ทำให้คนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและลดปัญหาความยากจนลงได้ในระดับหนึ่ง แต่ผลประโยชน์จากการพัฒนายังกระจายไม่ทั่วถึงทั้งสังคม ส่งผลให้ช่องว่างรายได้ของประชาชนห่างกันมากขึ้น สภาพความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างภาคเศรษฐกิจ การผลิตก็ยังคงดำรงอยู่ นอกจากจะมีความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างภาคเกษตรกรรมและ นอกภาคเกษตรกรรมแล้ว ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคก็เพิ่มสูงขึ้น หากพิจารณาถึงการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มรายได้ต่าง ๆ ในสังคมไทยกลับพบว่า มีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่าคนมีรายได้น้อยกลับมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ แสดงให้เห็นว่า คนที่มีรายได้น้อยมีรายจ่ายไม่สัมพันธ์กับรายจ่าย และต้องกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อใช้จ่ายให้เพียงพอกับ การดำรงชีวิตส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

มิติเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เป็นปัญหาขั้นพื้นฐานของความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยมาโดยตลอด

5.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม อย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

การผูกขาดและกุ่มอำนาจการเมืองในกลุ่มอำนาจเดิมของข้าราชการชั้นสูงค่อย ๆ ลดระดับและปริมาณลง พร้อมกับเปิดช่องทางและหนทางในการเข้ามาสู่อำนาจการเมืองของกลุ่มใหม่มากขึ้น และกลุ่มทุนมีความสัมพันธ์และเกี่ยวโยงกับทุนนานาชาติมากขึ้น พัฒนาการต่อมาของการสร้างสถาบันทางการเมืองคือบทบาทและอิทธิพลของพรรคการเมืองในการต่อสู้เพื่อเข้าสู่การมีอำนาจรัฐตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นผลโดยตรงของอิทธิพลอำนาจทุนโลก การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจที่สำคัญ ในทางเศรษฐกิจคือการส่งเสริมและขยายตัวของภาคธุรกิจเอกชนและอุตสาหกรรมภายใต้นโยบายโชติช่วงชัชวาล ในทางการเมืองคือการเปิดพื้นที่และสร้างสถาบันทาง

5.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

คนในชนบทโดยเฉพาะในภาคเหนือ มีการก่อดำเนินการของความเป็นคนงานซึ่งเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของแรงงานรับจ้างในชนบทขึ้นอย่างชัดเจน โดยที่โครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลง พบว่า การเติบโตของการค้าและบริการ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมทำให้สังคมมีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น รายได้มากกว่าครึ่งของครัวเรือนมาจากรายได้นอกภาคเกษตรซึ่งที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรก็มีหลากหลายหนทางทั้งการค้าขายและบริการ การประกอบกิจการรายย่อย การประกอบหัตถกรรม และการขายทรัพย์สิน แต่ที่สำคัญคือการจัดตั้งองค์กรหรือเครือข่ายที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เสมอภาคมากขึ้น ความสามารถในการสร้างความเท่าเทียมกันในการบริโภค รวมถึงแกนนำท้องถิ่น และการเมืองจากฐานล่าง แกนนำท้องถิ่นประกอบด้วยบุคคลหลากหลายส่วนมวลชนที่เกิดขึ้นในบริบทชนบทใหม่ที่มีอาชีพ ความรู้สึกรักคิดและความตื่นตัวทางการเมืองคล้าย คนชั้นกลางในเมือง ในขณะที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นมวลชนที่เข้าร่วมในฐานะผู้ตามของการเคลื่อนไหว และกระแสนการเคลื่อนไหวของมวลชนยุคใหม่ที่แพร่หลายอย่างเป็นธรรมชาติอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ขบวนการประชาชนปฏิรูปประเทศ แกนนำท้องถิ่นปฏิรูปประเทศ เป็นต้น

5.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

พัฒนาการทางการเมืองของภาคประชาชนโดยเริ่มจากการเคลื่อนไหวของประชาชนภายใต้โครงสร้างของความเหลื่อมล้ำ มีข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันเน้นอยู่ที่สิทธิที่เสมอภาคกันของพลเมืองแห่งรัฐ ล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงความต้องการความเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองและการเคลื่อนไหวภายใต้วัฒนธรรมชุมชนเป็นการเรียกร้องในนามของพลเมือง การเกิดขึ้นของความคิดเรื่องการเมืองภาคประชาชน การเคลื่อนไหวของกลุ่มวัฒนธรรมชุมชนได้ทำให้ชาวบ้านตระหนักรู้ถึงบทบาทของตนเองในการต่อสู้เพื่อสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตน ผ่านการเรียนรู้และต่อรองกับกลุ่มและองค์กรภาครัฐและจากผู้นำปัญญาชน ส่วนการแปรเปลี่ยน สำนักทางสังคมและการเมืองของพลเมืองโดยเฉพาะการขยายตัวของภาคการผลิตไม่เพียงทางการเมือง การดำรงชีวิตอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบพาณิชย์ส่งผลต่อความสำนึกในศักยภาพหรือทักษะเฉพาะด้านของตนเองในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ การเชื่อมต่อระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ

5.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

รัฐบาลได้เพิ่มการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจมากขึ้นโดยมุ่งหวังการกระตุ้นเศรษฐกิจเพราะ มีการเพิ่มมาตรการการใช้จ่ายประเภทโครงการขนาดใหญ่ที่เรียกว่า เมกะโปรเจกต์ การขยาย การเพิ่มงบประมาณประเภทกิจการคลัง การควรวรมสถาบันการเงินโดยที่สถาบันการเงินของรัฐใหญ่ขึ้น จนมีบทบาทใกล้เคียงกับสถาบันการเงินภาคเอกชน โดยการใช้สถาบันการเงินของรัฐอัดฉีดเงินกู้ให้แก่ธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และประชาชนระดับล่าง ทุ้มเหวงบประมาณการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร จากการดำเนินนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจข้างต้น ผลคือธุรกิจจะขยายตัวรวดเร็ว และเข้าไปครอบคลุมในกิจการใหม่ ๆ มีผลให้รัฐบาลสามารถที่จะควบคุมอำนาจของข้าราชการ ในการบริหารจัดการอำนาจในการตรากฎหมายใหม่อย่างแท้จริง

5.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงความคิดในเรื่องความหมายของความยุติธรรม/ความอยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่ในสังคมไทย ทวีความแหลมคมขึ้น คนแต่ละกลุ่มแต่ละชนชั้นต่างตีความหรือให้ความหมายแก่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมแตกต่างกันออกไป ได้สร้างปฏิบัติการทางสังคมการเมืองเพื่อบรรลุถึงความยุติธรรมตามทัศนะของตนในวิถีทางที่แตกต่างกันไปด้วย คำว่า "ความยุติธรรม" ที่ฝังไว้ด้วยความหมายของความไม่เท่าเทียมกันจึงทำให้การพิทักษ์ความยุติธรรมนั้นมีความลึกลับตลอดมา คนกลุ่มใหม่ในสังคมซึ่งมีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากย่อมไม่สามารถยอมรับความยุติธรรมในความหมายเดิม และเริ่มคิดว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ

5.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ระบบการเมืองประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมคือการสนับสนุนให้ระบบประชาธิปไตยมีความมั่นคง และปลอดจากการใช้กำลังอำนาจนอกรัฐธรรมนูญมาแทรกแซง จากนั้นเปิดพื้นที่และให้โอกาสทางการเมืองแก่คนจำนวนมากในทุกท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเต็มที่ อุดมการณ์ชุมชนเชิงบวกคือการสนับสนุนความคิดและการปฏิบัติที่มีชุมชนทั้งในเมืองและชนบทเป็นจุดหมาย ระยะยาวคือการลดบทบาทในการกำกับและดำเนินนโยบายของรัฐบาลแบบรวมศูนย์

6. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นนักพัฒนาเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (มุกดา อินตะสาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2555)

6.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

สภาพปัญหาของความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมในสังคมมาจากลักษณะ และ สภาพของสังคมไทยที่มีพื้นฐานมาจากสังคมศักดินา มีวัฒนธรรมอำนาจเชิงอุปถัมภ์ กำหนดให้ฐานะของผู้คนไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความคิดหวังพึ่ง ไม่เชื่อมั่นในอำนาจของตนเอง อยู่อย่างเอกเทศ ไม่สามัคคีรวมกลุ่มรวมกัน และเมื่อมีการรับอิทธิพลของทุนนิยม ยิ่งมาเสริมให้ระบบโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจไปรวมศูนย์ที่ตัวเมือง และไม่เป็นธรรมมากขึ้น ทรัพยากรและการจัดสรรผลผลิตไปตกอยู่กับผู้มีอำนาจ ทำให้ความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางรายได้ห่างกันมากขึ้น และปัจจัยที่สำคัญคือ การรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองและการปกครองจากเผด็จการทหารมาสู่พรรคการเมืองและระบบเลือกตั้ง ในขณะที่ภาคประชาชนและชนชั้นกลางยังอ่อนแอและไม่มีการรวมตัวเป็นองค์กรของตนที่จะคัดเลือกและตรวจสอบนักการเมืองได้ ทำให้ผู้กุมปัจจัยและผูกขาดทางด้านเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทในอำนาจรัฐ กลายเป็นนักธุรกิจการเมืองและร่วมมือกับกลุ่มอำนาจอิทธิพลท้องถิ่นที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเข้ามารอบครอง และกุมอำนาจของสังคมไทยทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ความหวังของประชาชนที่ต้องการจะเห็นประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้า โดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยมีการเลือกตั้งต้องหมดไปเพราะพรรคการเมืองและนักธุรกิจการเมืองได้ใช้อำนาจรัฐและกลไกของกระทรวงมหาดไทยร่วมกับนักเลือกตั้งและนายทุนท้องถิ่นแปรเจตนารมณ์ของประชาชนที่หวังจะให้มีการปกครองท้องถิ่นของประชาชนเป็นสภาผู้รับเหมาท้องถิ่นแทนเพื่อที่จะช่วงชิงและรับช่วงผลประโยชน์จากงบประมาณของท้องถิ่นเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์เพื่อการร่วมมือกันของนักเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยไม่ได้คิดถึงผลประโยชน์ของชุมชนและประเทศชาติเป็นที่ตั้ง

6.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

มิติด้านการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคประชาชนกับแนวคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปกครองท้องถิ่นตามหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นคือการปกครองตนเองของประชาชน ความหมายที่สำคัญคือประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการบริหารปกครองท้องถิ่นของตนเอง และประชาชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตจากการ ลงแรงงานและแรงสมองของพวกเขาเองซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความสุข มีเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ และชุมชนและท้องถิ่นจะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

แต่สภาพของสังคมไทยมิได้เป็นเช่นนี้ กลับมีสภาพตรงกันข้ามทำให้เห็นว่าหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไม่ได้ถูกนำมาใช้ ซึ่งก็คือประชาชนไม่ได้ปกครองตนเอง มีคนบางกลุ่มบางเหล่า มาใช้อำนาจปกครองประชาชน และฉกชิงผลประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรธรรมชาติ และผลผลิตจากการลงทุนลงแรงทั้งสมองและร่างกายของประชาชนไปเป็นของพวกเขา ทำให้พวกเขามีอำนาจ ยศถาบรรดาศักดิ์ และร่ำรวย

ขณะนี้ประชาชนยากจนข้นแค้น และชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอ และมีช่องว่างของสังคมสูงคือ เติบโตเฉพาะเมือง ขณะที่ชนบทกลับลดความสำคัญลง ภาคอุตสาหกรรมและบริการขยายตัวใหญ่และเข้มข้น ขณะที่ภาคเกษตรกรรมอ่อนแอและเสียเปรียบทำให้คนรวยยิ่งรวยขึ้น และคนจนยิ่งจนลงลักษณะเช่นนี้ทำให้สังคมไทยมีสภาพเศรษฐกิจทรุด สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน

6.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

จะต้องแก้ที่ความคิดของประชาชนซึ่งเป็นเรื่องที่ยากยิ่งเพราะมันฝังรากลึกมานาน จากอิทธิพลของวัฒนธรรมเชิงอำนาจอุปถัมภ์ของระบบศักดินา แต่ก็เป็นเรื่องที่จะต้องทำให้ได้เพราะเป็น จุดเริ่มแรกของความสำเร็จ กล่าวคือ ประชาชนต้องคิดและเชื่อมั่นว่า การปกครองท้องถิ่นไม่ใช่เป็นเรื่องของเจ้านาย ข้าราชการ นักการเมือง ผู้รับเหมา แต่เป็นเรื่องของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ที่ จะบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นด้วยตัวเอง และประชาชนมีศักยภาพและภูมิปัญญาความสามารถ ที่ จะทำได้ ข้าราชการหรือนักการเมืองจะเป็นเพียงผู้เข้ามาเสริม สนับสนุน และเป็นทีปรึกษา ส่วนการตัดสินใจ และการกำหนดอนาคตของท้องถิ่นจะเป็นเรื่องของคนในท้องถิ่นเองเท่านั้นเพราะไม่มีใครที่จะเข้าใจสภาพปัญหา และหาทางออกของท้องถิ่นได้ดีกว่าคนในท้องถิ่นเอง และไม่มีใครที่จะทำเพื่อผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ท้องถิ่นเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง เพราะคนท้องถิ่นเป็นเจ้าของท้องถิ่น ย่อมรัก และหวงแหนท้องถิ่นซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่ามากที่สุดในชีวิตของเขาและชุมชนของเขา

การปกครองตนเองของประชาชนเป็นเรื่องธรรมชาติของคน เพราะจะทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน แต่ชนชั้นปกครองและกลุ่มผู้กุมอำนาจซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคม ไม่เพียงแต่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ยังทำลายคนด้วยกันโดยการให้คนมาอยู่ภายใต้การปกครองของตนหรือทำให้คนกลายเป็นทาสในรูปแบบต่าง ๆ ตามยุคที่เปลี่ยนไป เพียงเพื่ออำนาจและผลประโยชน์ของตนเท่านั้น

6.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

ต้องแก้ที่โครงสร้างและระบบ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเพราะโครงสร้างและระบบเก่าที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง และจากข้างบนมาสู่ข้างล่างซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดพลาดและไม่ถูกต้อง

6.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

การมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนจะเป็นกลไกในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแม้แต่ขององค์กรเอกชนขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพราะการเมืองภาคประชาชนมีความหมายกว้างขวางและมากกว่าการเมืองแบบเลือกตั้งที่ถือเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะเป็นการใช้อำนาจของประชาชนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชนเป็นเรื่องของกระบวนการทั้งระบบ ทำให้เป็นการยกระดับความคิดประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพ และจะทำให้สังคมมีคุณภาพตามมามากขึ้นอันจะเป็นการเสริมฐานะและบทบาทของประชาธิปไตยให้มั่นคงถาวร

แนวคิดการเมืองภาคประชาชนมีหลักการสำคัญก็คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน ชุมชน และกลุ่มคนที่หลากหลาย ทำให้เป็นกลุ่มองค์กรที่มีคุณภาพ และมีพลังเข้มแข็งเพียงพอที่จะไปต่อกรกับพรรคการเมือง หรืออำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่จะมาแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และผลประโยชน์ของประชาชนไป รวมทั้งการตรวจสอบควบคุมนักเลือกตั้งอย่างเป็นกระบวนการตั้งแต่การสมัคร การหาเสียง รวมทั้งเมื่อได้ตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่นก็เสนอให้มีการออกนโยบายหรือกฎหมายให้อยู่ในแนวทางและทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศ มีแต่การทำให้การเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งและมีคุณภาพอย่างแท้จริงเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของพรรคการเมืองและนักการเมืองจึงจะเกิดขึ้นได้จริงและจะทำให้พรรคการเมืองและนักการเมืองมีความคิดและการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศ

6.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

รัฐบาลได้กำหนดเรื่องสิทธิของชุมชนเป็นหมวดเฉพาะไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65-66 ได้กำหนดเรื่องสิทธิชุมชนไว้แล้ว โดยได้ขยายความหมายคำว่าชุมชน ให้รวมถึงชุมชนทุกลักษณะและไม่จำเป็นต้องเป็นชุมชนดั้งเดิม จากการประมวลข้อมูลพบว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ เรื่องสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอันจะเกิดผลกระทบต่อชุมชน รวมถึงการทำประชาพิจารณ์และลงประชามติในการยอมรับหรือปฏิเสธ

6.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

แนวทางในการแก้ไขต้องอาศัยปัจจัยทางสังคมคือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับ การเมือง ภาคประชาชน ลดบทบาทและอำนาจของรัฐโดยเฉพาะพรรคการเมือง ทุนผูกขาด ข้าราชการ ลดบทบาทและอิทธิพลของทุนและองค์กรข้ามชาติ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในการ สนับสนุนและส่งเสริมอำนาจรัฐให้เข้มแข็งเพราะมีผลประโยชน์ร่วมกัน

เรื่องสำคัญที่ควรควบคุม คือ งบประมาณแผ่นดินจะต้องนำงบประมาณแผ่นดิน กลับสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น และปกป้องรักษางบประมาณของท้องถิ่นไม่ให้ทางส่วนกลางนำไปใช้เพื่อสร้าง อำนาจ รวมศูนย์ที่ส่วนกลางและต้องปกป้องรักษาและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นสมบัติของ ท้องถิ่น และประเทศไม่ให้อำนาจ นักการเมือง ข้าราชการ และกลุ่มทุนผูกขาด รวมทั้งบริษัทข้ามชาติมาฉก ฉวย เอาไปรวมถึงทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นเราต้องรักษาและดึงบุคคลสำคัญของท้องถิ่นที่ไปอยู่ ส่วนกลางกลับมารับใช้และพัฒนาท้องถิ่นเพราะในอนาคตการกระจายอำนาจการปกครองมาสู่ท้องถิ่น มากขึ้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นมาช่วยกันคิดและระดมสมอง ในการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

เราต้องเริ่มที่ชุมชน เพราะชุมชนเป็นหัวใจที่อ่อนที่สุดของอำนาจอปการปกครองของรัฐ แต่เป็น จุดที่แข็งที่สุดของการเมืองภาคประชาชน เพราะชุมชนมีพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ ความรักใน แผ่นดินของผู้คนในชุมชนจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติเพราะเป็นผลประโยชน์ ของ ผู้คนในชุมชนเป็นทั้งประวัติศาสตร์เป็นทั้งปัจจุบันและเป็นอนาคตของลูกหลานของคนในชุมชน ดังนั้น การทำการเมืองภาคประชาชนให้เข้มแข็งจึงต้องเริ่มที่ชุมชน

6.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ประการแรก การปกครองท้องถิ่นซึ่งก็คือการปกครองตนเองของประชาชนจะทำให้ ประชาชนมีอำนาจและบทบาทอย่างแท้จริง และประชาชนจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์สูงสุด

ประการที่สอง การเมืองระดับภาคประชาชนจะต้องถูกใช้เป็นแนวคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปกครองท้องถิ่น

ประการที่สาม การแก้ปัญหาอุปสรรคของการปกครองตนเองคือ จะต้องเริ่มที่ชุมชนก่อน

7. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นนักพัฒนาเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (สัมภาษณ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2555)

7.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

สภาพปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคและ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงความมั่นคงของมนุษย์สูงมาก ประชาชนยังยากจนอยู่มาก อัตรา รายได้ต่อเดือนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศและแม้แต่เทียบกับภาคใต้ด้วยกัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาการถูกแย่งชิงทรัพยากร ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติและธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ไม่ต้องซื้อหา แต่ปัจจุบันจะต้องซื้อทุกอย่าง เพราะทรัพยากรถูกแย่งชิงไปเพื่อภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ พื้นที่ทำกิน เช่น พื้นที่ประมงชายฝั่งกว่าร้อยละ 50 ก็ถูกตีตราเป็นพื้นที่สีแดง พื้นที่ที่ทำสวนทำไร่ส่วนหนึ่งก็ถูกรัฐบาลออกกฎหมายเป็นเขตอุทยาน เป็นต้น

ความไม่เป็นธรรมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมีผลทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องประสบกับปัญหาความยากจนเด็กและเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษาและอาจมีส่วนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ซึ่งเกิดจากความล่มสลายของระบบนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงความล่มสลายของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต่าง ๆ และชุมชนไม่สามารถปรับตัวต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งโดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยป่าต้นน้ำ ป่าพรุ ที่นา และปากน้ำชายฝั่งทะเลที่มีความ อุดมสมบูรณ์มาก

ปัญหาทางการศึกษา ในขณะที่นักเรียนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และใช้ภาษามลายู แต่ครูผู้สอน ร้อยละ 80 กลับเป็นชาวพุทธและไม่สามารถพูดภาษามลายูได้ ทำให้เด็กนักเรียน ฟังไม่รู้เรื่อง และต้องออกโรงเรียนกลางคัน

ปัญหาการว่างงานสูง ทำให้ต้องข้ามแดนไปประเทศเพื่อนบ้านเพื่อหางานทำ

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับความไม่เข้าใจในเรื่องความเชื่อทางศาสนา ชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างมีความเคร่งครัดในศาสนามาก ปัญหาที่เกิดขึ้นคือบุคคลภายนอกโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ จึงทำให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งและขัดแย้งกันได้ง่าย ฉะนั้นบุคคลภายนอกที่เข้าไปในพื้นที่จะต้องรู้จักให้เกียรติคนในท้องถิ่นและเคารพในความแตกต่าง มิเช่นนั้นจะกลายเป็นการดูหมิ่นอันจะเป็นชนวนให้เกิดความไม่เข้าใจกันมากยิ่งขึ้น

7.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนี้เป็นปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม แต่เรา มุ่งหมายไปที่การพัฒนาที่พึงปรารถนาคือการมีชีวิตที่เป็นสุข สงบ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อย่างยั่งยืน เมื่อเรานิยามปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม รวมทั้งความมั่นคงของมนุษย์ ในความหมายนี้ก็จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการพัฒนาเรื่องอื่น ๆ ได้ทุกเรื่อง และในกรณี สถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะเป็นกรณีที่สุดของประเทศที่จะประยุกต์แนวคิดและ หลักการของความเสมอภาคและความเป็นธรรมได้เป็นอย่างดี หรืออีกนัยหนึ่ง สถานการณ์ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ถือเป็นโจทย์ที่แท้จริงและท้าทายของรัฐบาลไทยและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์

หากมองว่าปัญหานี้มีความสำคัญ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ ได้พัฒนาตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำ และรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สังคมและวัฒนธรรม สิทธิและ วัฒนธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งถ้าหากใช้ตัวชี้วัดทั้งหมดนี้นำไปวัดความมั่นคง ของมนุษย์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็จะทำให้รู้ถึงระดับของความเสมอภาคและความเป็นธรรม ใน พื้นที่นี้ได้ และหากทำอย่างต่อเนื่องจะเห็นความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้าน หรือ แม้แต่จะนำไปเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นก็สามารถทำได้

7.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม อย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

สถานการณ์และปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่รับรู้กันอยู่แล้วข้างต้น การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรใช้แนวทางของคณะกรรมการอิสระเพื่อ ความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่ได้วิเคราะห์ไว้ คือ ระดับบุคคล โครงสร้าง และวัฒนธรรม การ กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรถือว่าความเสมอภาคและความ เป็นธรรม ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดโดยใช้ตัวชี้วัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์

7.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

สถานการณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา การดำเนินงานของรัฐยังคงติด อยู่ใน กับดักของความมั่นคงในเชิงการใช้กำลังเข้าจัดการ อย่างไรก็ตาม ประสพการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ได้ให้ทั้งตัวอย่างของความสำเร็จและตัวอย่างความล้มเหลวมาภายในการพยายาม สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้น

แนวทางสู่เป้าหมายในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรใช้ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการเชื่อมประสานพลังสร้างสรรค์ของฝ่ายต่าง ๆ สู่เป้าหมายร่วมกัน ให้แต่ละฝ่ายรับบทบาทที่เอื้ออำนวยของ ฝ่ายรัฐรวมถึงการมีกฎหมาย ข้อบังคับ โครงสร้างและกลไกที่เหมาะสม รวมถึงการใช้หลักการและกระบวนการแก้ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และการจัดการความรู้และพัฒนาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

7.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

ควรจะต้องสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยต้องให้สิทธิกับชุมชนเจ้าของพื้นที่จัดการและบริหารในการใช้ทรัพยากร ปลอดจากการครอบงำของระบบทุนและ รัฐที่เป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้ชุมชนจัดการทรัพยากรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยภาครัฐที่ทำอยู่ในปัจจุบันสามารถกระทำต่อไปได้ แต่ควรต้องให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย และจะต้องเอาหลักการเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มาใช้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคี ไม่เฉพาะกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพียงหน่วยงานเดียว และหน่วยงาน ที่รับผิดชอบทางการศึกษาจะต้องเพิ่มบทบาทที่เข้มข้นมากขึ้น มิเช่นนั้นจะไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรแห่งความรุนแรงได้ อาจต้องเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาแต่เดิมที่ใช้รัฐเป็นศูนย์กลางเป็นผู้คิดแทนเป็นผู้ชี้ขาดมาเป็นการพัฒนาที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางซึ่งต้องหมายถึงมนุษย์ทุกคน ทุกวัย ทุกศาสนา ทุกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองจนเต็มศักยภาพ และพัฒนาไปให้ถึงขีดสุด

จะต้องให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณหมายถึงจะต้องเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักธรรมในศาสนาพุทธ หากชาวพุทธ หมั่นศึกษาหลักธรรมมาก ๆ และหมั่นปฏิบัติก็就会有ความเข้าใจและยอมรับและเคารพในความเป็นคนเคร่งครัดในศาสนาของชาวมุสลิมได้ อีกทั้งจะได้ประโยชน์อีกทางหนึ่งคือสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจในหลักธรรมจะมีจิตใจที่มั่นคง ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมที่ปะปนมากับระบบทุนนิยม ทำให้มนุษย์เรายู่ร่วมกันโดยมีเมตตาต่อกันและไม่เบียดเบียนกัน และสิ่งที่สำคัญคือการแก้ไขปัญหาคงต้องเป็นการแก้ไขโดยสันติวิธีมากกว่าการใช้กำลังทหารอย่างเช่นที่เป็นในปัจจุบัน

7.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

รัฐบาลได้ดำเนินงานส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมด้วยมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนรวมถึงการที่มีพันธกรณีที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศในด้าน สิทธิมนุษยชนต่าง ๆ นอกจากนี้ เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ รัฐไม่ได้มองว่าเป็นทรัพยากรและการกิจของภาครัฐหรือของกระทรวง ทบวง กรมฝ่ายเดียว แต่เรื่องความมั่นคงของมนุษย์เป็นของทุกภาคส่วน โดยที่การจัดลำดับความสำคัญหรือมุมมองก็จะแตกต่างกันไป ฉะนั้น ควรจะมีการประสานเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความร่วมมือและทำงานร่วมกันจึงจะขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมความเสมอ

7.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

สิ่งที่ต้องรับดำเนินการคือ การขจัดความรุนแรงให้หมดไปจากสังคมเพราะความรุนแรงเป็นตัวการสำคัญที่บ่อนทำลายความมั่นคงของมนุษย์จะต้องเพิ่มศักยภาพของคนและกลุ่มด้อยโอกาส โดยเฉพาะในเรื่องของการบริการข่าวสารข้อมูล เพื่อให้รู้เท่าทันส่งเสริมการสื่อสารระหว่างกลุ่มและ ชนชั้นต่าง ๆ เพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ส่งเสริมธรรมาภิบาลในสังคม ให้มีเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องมาถึงตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแง่มุมต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ด้วยการรายงานข่าวที่เกี่ยวกับการพัฒนาหรือส่งเสริมด้านต่าง ๆ ทุกคนต้องมีสติ มีความรับผิดชอบ และหมั่นศึกษาหาความรู้ ติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและในระดับโลกที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในอดีตและปัจจุบันโดยเฉพาะการรายงานข่าวที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหาในพื้นที่ ต้องมีความรู้เรื่องของกฎหมายต่าง ๆ อาทิ ด้านสิทธิมนุษยชน หรือสถานการณ์เกี่ยวกับรายงานและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาหรือข้อขัดแย้งได้อย่างสมเหตุสมผล

7.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ประเด็นตัวชี้วัดเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรม มีดังนี้

ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสุขภาพ มนุษย์ที่มีความมั่นคงควรจะต้องมีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีหลักประกันสุขภาพ ซึ่งจะต้องโยงไปถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพ การดูแลสุขภาพแวดล้อม สภาพสังคม และรวมถึงเรื่องจิตวิญญาณด้วย

ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม หมายถึง สถาบันทางสังคมจะต้องทำหน้าที่ของตนอย่างสมดุล และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องดูแลผู้ที่อ่อนด้อยในสังคมให้ได้รับความคุ้มครอง

ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจคือ ให้ประชาชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และมีหลักประกันในการดำรงชีวิต ซึ่งนอกจากจะหมายถึงความมั่นคงทางรายได้แล้ว จะต้องให้ความสำคัญต่อการกระจายรายได้ รวมทั้งการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอาชีพหรือทักษะอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีหลักประกันว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข

ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางกฎหมาย ซึ่งรวมถึงความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เสรีภาพส่วนบุคคล และมีหลักประกันว่า ทุกคนมีชีวิตที่ปลอดภัย

ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางการเมือง หากสังคมใดไม่มีความมั่นคงทางการเมือง มีการขัดแย้งสูง สังคมนั้นก็จะประสบสภาวะไม่มั่นคง ประชาชนก็จะเกิดความเครียด ดังเช่นที่เกิดกับประเทศไทยในปัจจุบันนี้

8. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (อำพร ธีระรัตน์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2555)

8.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

เราควรเข้าใจที่มาของความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมทั้งหลายส่วนใหญ่มาจาก ความยากจนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม และเข้าใจที่มาของความยากจนว่าถูกกำหนดโดยเงื่อนไขหลายประการ เงื่อนไขที่สำคัญคือ ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมที่มีลักษณะเอื้อคนรวย และเอาเปรียบคนจน และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เป็นตัวสร้างความยากจนยุคใหม่เพิ่มขึ้น

คนยากจน คนขัดสนด้อยโอกาส และคนในภาวะยากลำบากมีสภาพโดยรวมคือไม่มีรายได้เพียงพอ หรือไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นขั้นต่ำในเรื่องอาหารที่มีคุณค่า ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพในเกณฑ์มาตรฐานได้ เช่น เกษตรกรรายย่อยที่ผลิตต่ำ และหาอาหารเองไม่ค่อยได้ ไร้ฝีมือที่ไม่มีงานประจำ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ รายย่อย คนตกงาน คนด้อยโอกาส เป็นต้น คนเหล่านี้มีสถานะหรืออำนาจต่อรองทางการเมือง และสังคมต่ำกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ รวมทั้งคนที่สังคมมีอคติหรือความเชื่อที่กีดกันพวกเขาไม่ให้ได้รับสิทธิเสมอภาค เช่น เป็นชนกลุ่มน้อย คนในชุมชนแออัด คนอยู่ชนบทห่างไกล คนอพยพคนที่ ไม่มีทะเบียนบ้าน ผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงที่ยากจนหรือการศึกษาต่ำ คนที่มีอาชีพที่สังคมถือว่าต่ำด้อย นอกจากนี้ ยังรวมถึงคนที่ไม่มีสิทธิหรือโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ บริการทางสาธารณสุข และบริการอื่น ๆ ทัดเทียมกับคนอื่น ๆ เช่น เป็นคนพิการ คนบ้า คนป่วยเรื้อรัง คนชรา เด็กกำพร้าที่ไม่มีญาติพี่น้องดูแลหรือมีญาติพี่น้องบ้างก็ยากจน เร่ร่อน

จากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทำให้การจัดสวัสดิการมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็เป็นภาระที่ต้องนำเงินงบประมาณมาใช้จ่ายมากขึ้นด้วย ปัจจุบันประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายเพื่อสวัสดิการที่ไม่รวมการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 2.8 ของรายได้ของประเทศ ขณะที่คนไทยส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำจนไม่ต้องเสียภาษีเงินได้และอีกจำนวนหนึ่งหลบเลี่ยงการเสียภาษีทำให้ประชากรโดยรวมเสียภาษีเงินได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ อย่างไรก็ตามทุกคนต้องเสียภาษีทางอ้อม

การเก็บภาษีจากราเพิ่มขึ้นตามไปด้วยหรือลดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ลดการสร้างถนนหนทาง ระบบไฟฟ้า ประปา ลดงบประมาณป้องกันประเทศ ลดงบประมาณแก้ปัญหายาเสพติด เป็นต้น หรือแม้กระทั่งเฉพาะในส่วนของการจัดสวัสดิการควรจะจัดแบ่งงบประมาณดูแลคนไทยแต่ละวัยอย่างไรให้เหมาะสมเพราะถ้าให้งบประมาณดูแลเด็กมาก คนวัยทำงาน และวัยชราก็ได้สวัสดิการน้อยลง

8.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่าง

รุนแรง

มิติด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่รุนแรงมากที่สุดเนื่องจากไม่มีปัจจัยการผลิตและปัจจัย การยังชีพที่เหมาะสม เช่น ไม่มีที่ดิน ที่ดินไม่ดี ขาดน้ำ ไม่มีเงินทุน ไม่มีอุปกรณ์การผลิตของตนเอง ต้องกู้หนี้ยืมสิน ต้องเช่า ต้นทุนสูง ประสิทธิภาพต่ำ ผลตอบแทนต่ำ การบริโภคต้องซื้อมากขึ้น ไม่มีป่าทะเล สภาพแวดล้อมที่จะหาอาหารจากธรรมชาติหรือผลิตเองได้เหมือนในอดีต เป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาด การเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการปลูกข้าวและทำเกษตรผสมผสานเพื่อกินเพื่อใช้มาปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อขายทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ได้ผลตอบแทนต่ำ เพราะระบบพ่อค้าผูกขาด การเป็นหนี้เรื้อรัง เสียดอกเบี้ยสูง และ การเสียเปรียบในเรื่องซื้อแพงขายถูก

มิติด้านการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การมีงานทำและวิถีชีวิตที่เหมาะสม ส่วนใหญ่หัวหน้าครอบครัวได้รับการศึกษาต่ำ ระดับลูกหลานที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นก็มักเป็นการศึกษาแบบสามัญที่ใช้แก้ปัญหาหรือสร้างงานให้ตัวเองไม่ได้ หากไม่มีใครจ้าง

มิติด้านการเมืองการปกครอง คนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมส่วนใหญ่เป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบอำนาจนิยม การเล่นพวก และการนับถือเงินเป็นพระเจ้า คนจน มักจะมีความรู้ น้อย อำนาจต่อรองน้อย ยิ่งเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบง่ายแทบทุกด้าน พวกเขาต้องจ่ายค่าบริการแพงกว่าคนอื่น ต้องจ่ายภาษีเถื่อนหรือค่านายหน้าให้กับผู้มีอำนาจมากกว่า และจ่ายภาษีทางอ้อมคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สูงกว่าคนอื่น ๆ

มิติด้านชีวิตประจำวัน ส่วนมากเป็นผู้เสียเปรียบและพ่ายแพ้ในระบบโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมใหม่ ทั้งในด้านการผลิตและการบริโภค เช่น ทำงานแข่งขันในระบบทุนนิยมสู้เขาไม่ได้เพราะเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่า มีทุนน้อยกว่า มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการผลิตการตลาดน้อยกว่า ต้นทุนสูงกว่า ประสิทธิภาพต่ำกว่า ล้มละลาย ขาดทุนตกงาน เป็นต้น ในด้าน

8.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

เนื่องจากปัญหาความยากจนความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมผูกขาดที่ด้อยพัฒนา ไม่ใช่แค่เรื่องการศึกษาที่ประชาชนยังมีการศึกษาต่ำหรือรายได้ต่ำเท่านั้น การจะแก้ปัญหาคือความยากจนความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมให้ได้ผล ต้องแก้ไขเงื่อนไขของความยากจนให้ได้อย่างเชื่อมโยงกันทั้งระบบโครงสร้าง ไม่ใช่แค่ทำโครงการ เป็นส่วน ๆ เช่น พักหนี้เกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารคนจน เป็นต้น ซึ่งจะแก้ปัญหาได้เพียง เฉพาะหน้าสั้น ๆ อาจช่วยได้เฉพาะบางคน แต่ไม่อาจแก้ปัญหาคอนจนได้ทั้งหมด

8.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

ต้องปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม เช่น การปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูปการเกษตร การปฏิรูประบบการเงินการคลัง และภาษีอากร เพื่อเก็บภาษีคนรวยไปช่วยพัฒนาคนจน การปฏิรูปการศึกษา สาธารณสุข สื่อสารมวลชน ปฏิรูปทางการเมือง และปฏิรูปทางสังคมด้านต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดโครงสร้างการเป็นเจ้าของและการควบคุมปัจจัยการผลิตใหม่ที่มีความเป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย และมีประสิทธิภาพ เน้นการพัฒนากระบวนสหกรณ์ องค์กรของชุมชน บริษัทมหาชน การแข่งขันเสรีแทนระบบทุนนิยมผูกขาด และอาจต้องมองถึงการเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศ จากที่เน้นการพึ่งพาการลงทุนและการค้ากับต่างประเทศเป็นสัดส่วนสูงเกินไป มาเน้นการพัฒนาคน การจ้างงาน การพัฒนาทรัพยากร และตลาดภายในประเทศ และเลือกลงทุนและการค้ากับต่างประเทศ เฉพาะที่จำเป็น และคนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์ เปลี่ยนนโยบายจากที่เคยเน้นความเติบโตของสินค้าบริการของประเทศโดยรวม มาเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนส่วนใหญ่ และพัฒนาระบบประกันสังคมสวัสดิการสังคมในระดับประเทศให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมถึงคนทุกส่วนในสังคม

8.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

ต้องยอมรับว่าไม่อาจแก้ปัญหาคือความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมความยากจนให้ ทุกคนได้ภายใต้กรอบคิดเดิม คือ ยิ่งพัฒนาระบบทุนนิยมมากขึ้น จะแก้ได้เฉพาะคนส่วน

นโยบายของรัฐจะทำประโยชน์ให้กับคนจำนวนหนึ่งและระยะสั้น ๆ เพราะไม่ได้ปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจทั้งระบบ มุ่งใส่เงินเข้าไปเหมือนการตามแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่มีโครงการปฏิรูปโครงสร้างกรรมสิทธิ์ ที่ดิน ทุน และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ให้เป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย และมีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง เช่น คิดแต่จะใช้เงินภาครัฐไปช่วยทั้งคนจนและคนรวย อัมธนาคารผ่านกองทุนฟื้นฟูธนาคารซึ่งใช้เงินมากกว่าที่ช่วยคนจนหลายสิบเท่า แต่ไม่คิดเรื่องการปฏิรูประบบภาษีเพื่อหาเงินจากคนรวยมาช่วยคนจน การหารายได้เข้ารัฐจากการปฏิรูประบบการให้สัมปทาน และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ อย่างถึงรากถึงโคน และการปฏิรูปโครงสร้างการเป็นเจ้าของและผู้ควบคุม ปัจจัยการผลิต ที่ดิน ทุน เทคโนโลยี และการตลาดอย่างแท้จริง

ทางแก้ไขปัญหาคือความยากจนความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน จึงไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจล้วน ๆ ต้องแก้ไขที่ค่านิยม วิธีการผลิต การบริโภคของคนด้วย การพัฒนาประเทศควรมุ่งไปสู่การผลิตแบบสหกรณ์และบริษัทที่มหาชนเป็นเจ้าของและผู้ควบคุมจริง ๆ เน้นการผลิตปัจจัยสี่และปัจจัยจำเป็น และการกระจายให้เป็นธรรม เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มคุณภาพการใช้ชีวิต มากกว่าการบริโภคสูงสุด เน้นความพึงพอใจหรือความสุขแบบสันโดษ แบบทางสายกลาง บริโภคให้น้อยลงเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายโดยไม่ต้องพึ่งเงินมากนัก ส่งเสริมการศึกษา สื่อมวลชน และวัฒนธรรมที่จะบ่มเพาะให้คนลดการเห็นแก่ตัวลง เอื้อเพื่อเอื้อแผ่มากขึ้น สังคมจึงจะแบ่งปันทรัพยากรที่มีจำกัดได้ทั่วถึง ไม่เอาเปรียบกันและกัน และไม่ทำลายเบียดเบียนธรรมชาติมากเกินไป

สรุปก็คือการจะแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมเพื่อคนส่วนใหญ่อย่างยั่งยืนไม่อาจแก้ได้ โดยการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมผูกขาด เพราะโครงสร้างทุนนิยมโลกปัจจุบันเป็นโครงสร้างทุนนิยมผูกขาดแบบแข่งขันไม่เป็นธรรม หากจะต้องพัฒนาทางเลือกใหม่ คือเลือกแข่งขันในส่วนที่เราพอแข่งขันได้ และกลับมาพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงระดับประเทศมากขึ้น นโยบายนี้ จะทำได้ต้องการปฏิรูปทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมในแนวทางเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ สังคมนิยมประชาธิปไตย และการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ แนวทางเลือกใหม่นี้จะ

8.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

แนวทางการแก้ปัญหาที่รัฐบาลเสนออยู่ในเวลานี้คือ กระจายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือแบบพึ่งตลาดไปสู่ประชาชนให้ทั่วถึงมากขึ้น เช่น การพักหนี้เกษตรกร การตั้งธนาคารประชาชนให้คนจนกู้ได้มากขึ้น การใส่เงินทุนเงินให้กู้ในหมู่บ้าน การเพิ่มการผลิตสินค้า เพื่อขาย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พัฒนาระบบตลาด พัฒนาระบบการศึกษา สาธารณสุข ประกันสังคม ตามแบบประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น

8.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอนาคตสะท้อนถึงความเสี่ยงที่อาจจะส่งผลให้เกิดช่องว่างและความไม่เป็นธรรมในสังคมมากขึ้นทั้งจากการเปลี่ยนแปลงในโลกในภูมิภาคและโดยเฉพาะในประเทศ การลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างความเป็นธรรมในสังคมจึงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของสังคมทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคมโดยรวมและการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความครอบคลุมทั่วถึงที่สร้างโอกาสการมีงานทำอย่างมีคุณภาพสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม พร้อมทั้ง มีระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมและได้รับผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพพื้นฐาน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ การได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกันและอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทร รวมทั้งมีการเสริมพลังให้เกิดมากขึ้นที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

8.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

สิ่งที่สะท้อนการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม มีดังนี้

- 1) สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรและพื้นที่
- 2) สัดส่วนของมูลค่าผลผลิตมวลรวมกลางและขนาดย่อมในผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ
- 3) อัตราการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้สูงอายุ สตรี และผู้พิการ
- 4) ดัชนีความสงบสุข
- 5) ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

6) สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพจำแนกตามเพศ อายุและอาชีพ

7) สัดส่วนของแรงงานนอกระบบประกันสังคมที่เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคม ของกำลังแรงงานทั้งหมด

9. จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ ผผาย สร้อยสระกลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2555)

9.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

สถานการณ์ในปัจจุบันชาวบ้านได้ถูกพัดไปตามกระแสโดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ส่งผลให้แนวความคิดในการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป จากเดิมทำการเกษตรเพื่ออยู่เพื่อกินมีกินก็มีใช้ตามอัตภาพ เปลี่ยนเป็นทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อสนองความต้องการตลาดโดยหวังว่าจะมีรายได้จำนวนมากขึ้นเพื่อจะยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น แนวทางแก้ไขปัญหของชาวบ้านจากการพัฒนาภาคอีสานที่ผ่านมาไม่สามารถตอบสนองการแก้ไขปัญหของอีสานได้อย่างมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแต่เป็นไปตามกระแสใหม่ซึ่งรังแต่จะทำให้คนอีสานแย่งเพราะชาวบ้านไม่มีการรวมตัวกัน

9.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

มิติสภาพทางกายภาพเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ความไม่เสมอภาคและเท่าเทียมทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นในกลุ่มคนเหล่านี้ แต่ไม่เกิด ความเหลื่อมล้ำในกลุ่มคนรวย คนกลุ่มนี้มักจะมีโอกาสสูงในการขาดความเป็นธรรมในด้านรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้เขาจนได้อีก การจนลงอีกของพวกเขาหมายถึง การไม่มีกิน ไม่มีใช้ จะทำให้ลำบากหนัก การช่วยคนจนต้องลดความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ของพวกเขา ครอบครัวหนึ่งจะขยับเป็น คนระดับกลางได้จะต้องมีรายได้สม่ำเสมอ ซึ่งความหมายในที่นี้คือ ขยับตัวเป็นมนุษย์เงินเดือน นั่นหมายถึงพวกเขาต้องส่งลูกเรียนหนังสือให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น การลงทุนด้านการศึกษาจะช่วยปรับโครงสร้างพื้นฐานในครอบครัวได้ดีขึ้น ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ทำให้คนรวยซื้ออะไรได้มากมาย รวมถึงมีฐานะทางสังคมและความไม่เสมอภาคในเรื่องอำนาจ ได้แก่ กลุ่มคนที่มีอำนาจในการซื้อสังการ คนรวยซื้ออำนาจรัฐ และใช้อำนาจรัฐสร้างความร่ำรวยอำนาจทำให้เกิดความเป็นชนชั้นจากรุ่นสู่รุ่น ไปเรื่อย ๆ เป็นต้น

มิติการใช้ชีวิตประจำวัน ส่วนมากคนเราคิดว่าเรื่องความไม่เท่าเทียมยังมีอยู่ และคนยากจนพวกเขาก็อยากมีสิทธิ์ที่จะเท่าเทียมกัน ประเทศไทยเข้าสู่ทุนนิยมมีการแข่งขันสูง แต่ความเชื่อดั้งเดิม ๆ ก็ยังมีอยู่ เช่น เราเกิดมามีกรรมก็ต้องยอมรับผลกรรมนั้น เกิดมาจนก็ต้องยอมรับความจน ทุนนิยมทำให้เกิดการแข่งขันการผลิต และทำให้นิสัยของคนเราเปลี่ยนไป ทำให้ระบบอุปถัมภ์มากขึ้น การช่วยเหลือและความมีน้ำใจน้อยลง ต้องปรับความคิดที่ว่าเกิดมามีอำนาจก็ต้องใช้อำนาจเพื่อประโยชน์

มิติความเป็นอยู่ ผู้ใช้แรงงานนอกระบบเกิดไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำสิทธิด้านสวัสดิการสังคม เช่น นโยบายด้านภาษี ภาษีมรดก เป็นต้น สวัสดิการที่พึงให้กับประชาชนและโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการใช้อำนาจผูกขาดตลาด

มิติวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา วัฒนธรรมเกิดความเหลื่อมล้ำ อิทธิพลทางความคิด อาทิ ความเชื่อ ศาสนา อย่างเช่นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงมีผู้นับถือมากก็ส่งผลต่อความคิดของเขาตาม ผู้ที่เขาเคารพ

มิติเศรษฐกิจ ความไม่เสมอภาคและไม่เท่าเทียมในมิติเศรษฐกิจเกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ เห็นได้ชัดว่าสังคมไทยเหลื่อมล้ำมากในด้านรายได้ด้านเศรษฐกิจสูงมาก และยังมีข้อบกพร่องใน การวัดความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากเราใช้ตัวเลขจากการสำรวจรายได้ของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่าง ตัวเลขที่วัดออกมาได้คือคนรวยมีจำนวนน้อย คนจนมีจำนวนมาก ซึ่งการวัดคนรวยเราไม่สามารถเก็บข้อมูลได้หมด อาทิ ตระกูลดัง ๆ เราไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้ นอกจากนี้ เกิดความเหลื่อมล้ำในตลาดแรงงาน เช่น การแบ่งสัดส่วนผลตอบแทนระหว่างนายทุนและผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น

มิติสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ภัยธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ตัวอย่างความเหลื่อมล้ำและความยุติธรรมในคนจนที่ บุกรุกป่าถูกจับ นายทุนตัดไม้ไปขายไม่โดนจับ

9.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย มีมิติความไม่เสมอภาคในการใช้พื้นที่ การเติบโต ทางเศรษฐกิจที่ประเมินจากรายได้ต่อหัว รัฐบาลมีแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-8 และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-10 เริ่มมองที่คนในสังคม สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ในแผนพัฒนาฯ จึงมุ่งกระจายความเจริญไปสู่ชนบท เพื่อลดการกระจุกตัวในเขตเมือง ทว่ามีการกระจายความเจริญจริง แต่แนวโน้มความเหลื่อมล้ำทางสังคมมันแยกออกจากกัน ผลดังกล่าวก่อให้เกิดการทำลายต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ผลของการกระจุกตัว การใช้พลังงานที่มากขึ้นของกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์

ปัญหาด้านรายได้และเศรษฐกิจเป็นเรื่องเก่าที่มีในแผนพัฒนาฯ ส่วนแผนนี้ทำได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยคือ 1) การรับรู้ในระดับการเมืองที่จะเข้ามาผลักดันเพราะเป็นผู้ตัดสินใจระดับนโยบายและมาตรการ 2) พลังร่วมในสังคม สองปัจจัยนี้ส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้ถูกต้องเหมาะสมกับประเด็นปัญหาด้านโครงสร้างเป็นตัวหลักซึ่งต้องใช้เวลาแก้ไข 10 ปี 20 ปี แนวนโยบายในแผนแต่ละระดับ เช่น แผนภาษี ออกกฎหมายเก็บภาษีมรดกที่ดิน เป็นต้นซึ่งกลุ่มคน

9.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

นโยบายในการแก้ไขจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานการลงทุนและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันจะช่วยปูพื้นฐานการวางบทบาทการพัฒนาประเทศในภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่บนพื้นฐานการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยอาศัยศักยภาพของพื้นที่เศรษฐกิจที่กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ควบคู่กับโครงสร้างพื้นฐานที่มีครอบคลุมค่อนข้างทั่วถึงอยู่แล้วในการพัฒนาเตรียมประเทศเป็นประตูเศรษฐกิจของภูมิภาคที่เชื่อมโยงกับตลาดโลกอย่างเป็นระบบเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยสร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาชนบทและเมืองให้สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลและ เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและ ประชาสังคม ควบคู่กับการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อนให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้คนในชนบทและเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาคในการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจชนบท และเมือง รวมทั้งการพัฒนาชนบทและเมืองให้น่าอยู่ตามศักยภาพและความพร้อมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้เกิดความสงบ สะดวก สะอาด มีความปลอดภัย ในชีวิต และทรัพย์สิน และมีระเบียบวินัย และต้องลดปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองด้วยพลังการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ร่วมจัดการแก้ไขปัญหา สร้างโอกาสและพัฒนาศักยภาพให้ คนยากจนสามารถปรับตัวอย่างมีภูมิคุ้มกันและพึ่งตนเองได้เพื่อสร้างรากฐานการพัฒนาประเทศ ให้ เข้มแข็ง

นอกจากนี้ ควรแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมที่มุ่งปรับกระบวนการตรรกะและการจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็น องค์กรรวม และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเน้นที่ตัวคนจนและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบ และโครงสร้าง

การเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้คนยากจนก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองได้มากขึ้นด้วยการนำหลักการแนวคิดและกระบวนการสหกรณ์มาใช้ประโยชน์ โดยส่งเสริมให้คนยากจนรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน สหกรณ์ เครือข่ายองค์กรชุมชน และเครือข่ายสหกรณ์ที่

เราต้องสร้างโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึงโดยกระจายบริการการศึกษา สาธารณสุขที่มีทางเลือกเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนยากจนปรับปรุงรูปแบบโครงข่าย การคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตแก่คนยากจนได้อย่างแท้จริง และ จัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาและตรงกับความต้องการของคนยากจนในแต่ละพื้นที่ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ให้มีสื่อเพื่อชุมชน มีเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน ให้คนยากจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ อย่างเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎระเบียบ

การปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เอื้อต่อการสร้างโอกาสแก่คนยากจนโดยสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขความยากจนที่มีความชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายคนยากจนในแต่ละพื้นที่ มีมาตรการเฉพาะตามศักยภาพของกลุ่มคนยากจนในชนบทและในเมือง รวมทั้งให้มีการประสานแผนงานและปรับระบบการจัดสรรงบประมาณลงสู่กลุ่มเป้าหมายคนยากจนอย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ ให้มีการประเมินสถานการณ์ความยากจนในพื้นที่ชนบทและเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำเครื่องชี้วัดความยากจนระดับภาพรวมที่ถูกต้องและปรับได้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ควบคู่กับการสร้างฐานข้อมูลคนจนในชนบทและคนจนในเมืองอย่างเป็นระบบ และพัฒนาเครื่องชี้วัดความยากจนจากระดับชุมชน

สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ปฏิรูปกฎหมายและปรับปรุงกฎระเบียบให้คนจนได้รับโอกาส สิทธิ ความเสมอภาคและเป็นธรรมโดยผลักดันให้ปรับปรุง แก้ไขและยกร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่จะ เป็นเครื่องมือให้คนจนสามารถมีสิทธิและมีส่วนร่วม อาทิ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การประกอบ การจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ ป่าชุมชน ตลอดจนการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินสำหรับกลุ่มคนยากจนใน ภาคเกษตรที่ไร้ที่ทำกิน ควบคู่ไปกับการผลักดันให้มีการปรับปรุงนโยบายด้านภาษีให้มีประสิทธิภาพ และ เพิ่มฐานภาษีที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคมและไม่ส่งผลกระทบต่อคนยากจน

9.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

ถ้ามองในภาพชุมชนระดับรากหญ้า ควรจะพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยส่งเสริมการรวมตัวของชุมชนและประชาสังคม อาศัยกลุ่มแกนนำวิทยากรกระบวนการจากทุกภาคส่วน จัดให้มีเวทีสร้างความเข้าใจเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควบคู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาพื้นฐานที่สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ได้รับการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการและปฏิบัติเป็นอาชีพได้ สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำ แผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมที่นำศักยภาพ และปัญหาวิเคราะห์กำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชนและพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก อาทิ เงินทุนหมุนเวียนในชุมชนที่ ชุมชนบริหารจัดการเองได้ เสริมหนุนด้วยทรัพยากรจากแหล่งภายนอกในส่วนที่เกินขีดความสามารถของชุมชน และต้องมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาโดยชุมชนร่วมกับภาคีการพัฒนา จัดให้มี เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นร่วมกันสรุปทบทวน และปรับระบบข้อมูลพื้นฐาน และตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนให้ทันสมัยเป็นระยะ ๆ

ถ้าจะให้การพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมชนบทและเมืองเข้าสู่สมดุลและยั่งยืน ต้องสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งจากฐานรากทั้งในชนบทและเมืองผ่านเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งเร่งปรับกลไกบริหารจัดการพัฒนาพื้นที่อย่าง มีส่วนร่วมเพื่อสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเมืองและชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ช่วยให้เกิดการจ้างงานเพิ่มรายได้ ตลอดจนลดปัญหาความยากจนในชนบทและเมือง ทั้งนี้ ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างสถานะความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมแวดล้อมให้เมืองและชุมชนตามศักยภาพความพร้อม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และวิถีชีวิตที่ดีมีความสุข ขณะเดียวกันสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการรวมกลุ่มเชิงพื้นที่เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจที่เสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งในชนบทและเมืองนำไปสู่ความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

9.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ควรใช้วิธีการทำงานโดยชักชวนคนเข้าร่วมจากกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน ทำให้เกิดผลงานเห็นชัดเจน มีตัวอย่างรูปธรรมพิสูจน์ได้ จนเกิดการยอมรับว่า สามารถทำได้จริง จึงขยายผลไปสู่วงกว้าง ชักชวน สร้างแนวร่วมให้คนเข้าร่วมกระบวนการมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีหลักในการระดมความคิดร่วมกันใน ที่ประชุม นำแนวคิดของแต่ละคนมาปรับปรุงพัฒนาร่วมกัน เมื่อเกิดความชัดเจนทางความคิด ก็หาแนวทางในการปฏิบัติ รวมถึงวิธีการการทำว่ามีใครต้องรับผิดชอบ ต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง ใช้งบประมาณเท่าไร ตอนนี้มีอยู่เท่าไร ต้องกู้มาเท่าไร จะคุ้มหรือไม่ ตั้งคำถาม หา

การจัดตั้งกองทุนโดยสมาชิกที่เข้าร่วมจะจ่ายเงินวันละบาทให้กองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการ การรักษาพยาบาล เจ็บป่วย และนอนโรงพยาบาล เน้นให้ผู้ดูแลกองทุนมีสัจจะ มีคุณธรรม จริยธรรมและบริหารเงินกองทุนเพื่อสุขภาพและสวัสดิการสังคมของสมาชิกในกองทุน กองทุนดำเนินงาน มาด้วยดีและมั่นคงมาก

9.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

ชาวบ้านและชุมชนเป็นผู้สร้างและเป็นเจ้าของกระบวนการในทุกส่วน เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาทั้งของตนเอง ชุมชน และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้ากับสังคมไทย แสวงหาทางออก ที่เหมาะสมกับตนเองและชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นผลจากการตัดสินใจของตนเองและชุมชน ในแง่ของชุมชน กิจกรรมที่ทำขึ้นนี้อาจเรียกว่ากิจกรรมเครือข่ายเพราะเป็นตัวชักจูงและเชื่อมโยงคนเข้าด้วยกัน และการประเมินผลกิจกรรมแล้วนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงกระบวนการทั้งหมด

9.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

วิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นวิถีที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตแบบสมถะ มีความซื่อสัตย์ เป็นคนมีคุณธรรม ยึดหลักพุทธธรรม ไม่มีปัญหาทางการเงิน ทุกคนให้การยอมรับนับถือ ใช้ชีวิตอย่างคนที่พออยู่พอกิน ไม่ทะยานอยากไปตามกิเลส ใช้ชีวิตแบบมีสติ ปฏิเสธสังคมบริโภคนิยมวัตถุ แต่เน้น มิติทางจิตใจ เป็นกัลยาณมิตร อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้หลักคิดและวิถีชีวิตของปราชญ์ เป็นสิ่งที่คนในยุคสมัยนี้ ควรได้เรียนรู้ และนำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา และวิธีการในการทำงาน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในระดับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี การแก้ปัญหาไม่ว่าเป็นปัญหา ความยากจน หรือปัญหาอะไรก็ตามที่เรากำลังเผชิญอยู่ ต้องใช้ปัญญา มีความรู้ความเข้าใจกับสิ่งนั้น และมีวิธีการ ความสามารถในการบริหารจัดการ ข้อเสนอที่ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นภูมิทรัพย์ทางปัญญาที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาสังคมไทย จึงจะสามารถฝ่าวิกฤติการณ์ทุกอย่าง ที่เรากำลังเผชิญอยู่ได้

ส่วนตัวชี้วัดที่เรียบง่ายคือ การทำให้ประชาชนมีความนับถือตนเอง และมีความมั่นใจในตนเองทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจและวางแผนได้ด้วยตนเอง ต้องแน่ใจว่าประชาชนได้รับโอกาสและมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันและกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชน ทำให้ประชาชนมีวิธีการของตนเองในการวางแผนและติดตามความก้าวหน้า สนับสนุนให้ประชาชนเอาชนะอุปสรรคและก่อให้เกิดการเรียนรู้

10. จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้ (คำเตื่อง ภาษี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2555)

10.1 สถานการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่สะท้อนความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

สถานการณ์ปัญหาปัจจุบันเป็นของทั้งโลก สำหรับประเทศไทย ระดับจังหวัด จังหวัดใหญ่ได้เปรียบจังหวัดที่เล็กกว่า แต่สิ่งที่น่าสนใจคืออะไรที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในสังคม สถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ใหญ่และเป็นเรื่องซับซ้อน ในฐานะที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน มองว่า ประเทศไทยและคนไทยก้าวผิดทางมาตั้งแต่เริ่มต้น แทนที่จะรับรู้และให้ความสำคัญกับเรื่องของการใช้ชีวิต และการใช้โลก เพราะโลกเป็นสมบัติส่วนกลาง การอยู่ร่วมกันจะทำให้มีความสุขได้อย่างไร ทำได้โดยง่ายเพียงแค่มนุษย์ต้องคิดให้ถูกทาง ทำอะไรให้มีความสุข คนรุ่นปัจจุบันใช้โลกไม่เป็น ผิดทางส่งผลให้อยู่ร่วมกันไม่ได้ เกิดความแตกแยกในสังคม ใครมีอะไรมากก็แย่งกัน นอกจากนี้ระบบการศึกษา ระบบการเมือง ระบบการเงินก็ไปคนละทิศทาง เพราะว่าแม้แต่การมองโลก การใช้ชีวิตยังคิดคนละทางจะไปสู่ความเสมอภาคเท่าเทียมคงเกิดขึ้นได้ยากในสังคมไทย เพราะสิ่งที่เราทำอยู่ทุกวันนี้คือ ใช้วิธีแบบแข่งขันทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการเรียนแข่งขันกัน เล่นกีฬาแข่งขันกัน แม้แต่รัฐบาลเองก็ใช้คำพูดว่า “แข่งขัน” ทรัพยากรคงไม่ยั่งยืนถึงลูกหลานได้อย่างแน่นอน เพราะต่างฝ่ายต่างก็มองแต่ตนเอง

ประเทศไทยใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากทั้งที่เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่เกิดประโยชน์เลย เอาอนาคตมาใช้โดยไม่ได้บอกความจริงและคนรุ่นหลังเข้าไปอยู่ในวิธิตดและวิธีปฏิบัติด้วย สิ่งที่เราอ้างมาข้างต้นนี้คือ สิ่งที่ไม่เป็นธรรมอย่างแน่นอน ทุกมิติไม่เป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การเข้าถึง เพราะทุกคนต้องแย่งแย่ง ต้องป้องกันตนเองและยกระดับตนเอง เพื่อให้รอดพ้นจากการบีบคั้นของสังคม มันเป็นปัญหาใหญ่มากทุกปัญหา และทุกปัญหาเป็นปัญหาที่มีประเด็นปนกัน ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน เช่น ปัญหารถติดก็นำหลักการของไฟเขียวไฟแดง หลักการของการสร้างวงเวียนมาใช้แก้ปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่นานการจราจรก็ติดขัดอีก และเมื่อมองย้อนกลับไปอีกแง่มุมหนึ่ง เวลาประชาชนเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัดช่วงเทศกาลสงกรานต์การจราจรถึงไม่ติดขัด เป็นประเด็นที่น่าขบคิด แสดงว่าเราไม่ได้ใช้ต้นเหตุของปัญหามาแก้ไข จะเห็นได้ว่า ขอเพียงแค่มองการใช้ชีวิตให้ถูกทาง ใช้โลกให้ถูกระบบ

ในประเด็นเรื่องสุขภาพ วิธิตดของมนุษย์แย่ สถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันมุ่งแต่หาหนทางสร้างรายได้ ใช้ชีวิตแบบเร่งด่วน เส้นทางสุขภาพย่อมไม่มีทางดีขึ้นมาได้ ตีนส่ายร่างกายแย่ วนอยู่กับรูปแบบการใช้ชีวิตแบบเดิม ๆ ปลอดภัยไม่ได้

ในประเด็นเรื่องระบบการศึกษามีสถานการณ์เลวร้าย เด็กแข่งขันกันเรียนแข่งขันกันสอบตกอยู่ในห้วงของความเครียด อันส่งผลกระทบไปถึงร่างกายและจิตใจ เมื่อท้อแท้หรือผิดหวังจากการเรียนและการสอบ ส่วนในตระกูลของบุคคลที่มีฐานะปานกลางจนถึงร่ำรวย พยายามส่งบุตรหลานไปเรียนต่างประเทศ บางครอบครัว พ่อแม่และลูกอยู่คนละประเทศ มีปัญหาทะเลาะเบาะ

นอกจากนี้ ระบบการเมืองมีแต่ทำให้เป็นประเด็นในการสร้างความแตกแยก ทำให้มีแต่ ความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น

10.2 สถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง

สถานการณ์ที่รุนแรงมากที่สุดคือ ระบบคิดของมนุษย์ ก็คงต้องเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของระบบการศึกษาโดยเฉพาะเรื่องของการปลูกฝังวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ที่ปัจจุบันมุ่งเน้นปลูกฝังแต่ในแง่ของ การแข่งขันแย่งชิงกันเรียน แข่งขันกันทำงาน แข่งกันหาเงินสร้างรายได้ แย่งชิงสร้างความโดดเด่น โดยลืมนึกถึงความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันในสังคม มองแต่ตนเอง เพื่อสร้างให้ตนเองต้องดี และ ต้องเด่นกว่าคนอื่น เดินหน้าคนเดียว ไม่เหลียวหลังมองคนอื่นที่อยู่กับเราหรือคนใกล้เคียงว่าพวกเขาเหล่านั้นจะสุขจะทุกข์อย่างไร ความเหลื่อมล้ำในสังคมจึงเกิดขึ้นทุกซอกทุกมุมของสังคมไทยอย่างเป็นเช่นทุกวันนี้ เพราะไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาในแง่ของธรรมะ “สัมมาทิฐิ” ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม ระบบต่าง ๆ แยกกันอย่างชัดเจนไม่ได้เดินไปในทางเดียวกัน เหมือนอยู่คนละโลก คนละมิติ ความเสมอภาคจึงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคมอย่างแน่นอน

10.3 สถานการณ์ทางสังคมในมิติที่มีปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม อย่างรุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

สถานการณ์ทางสังคมทุกอย่างร้ายแรงมาก ประเด็นที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนก็คือ ภาคอุตสาหกรรม คนทำงานมารอทำงาน ตกงาน ปัญหาที่สองคือ ภัยแล้ง ที่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เพราะรัฐไม่สนใจปัญหาปล่อยให้ น้ำแห้ง ชาวบ้านพื้นตัวไม่ได้เพียง 2 ประเด็นข้างต้นนี้ ก็เห็นได้ว่าปัญหาเร่งด่วนทุกแง่มุมในสังคม แต่ที่สำคัญคือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งต้องรีบเร่งแก้ไขไปตามระบบ โดยแก้ไขควบคู่กันไปกับการปฏิบัติจริง แต่เราจะมองอย่างไรให้เชื่อมโยงกันระหว่างอุตสาหกรรมฟื้นฟูชนบท ปัญหาใหญ่ ๆ มีทางแก้ไขเสมอ ส่วนพื้นที่เขตชนบท ก็ควรเน้นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แต่ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า ปัญหายิ่งแก้ก็จะยิ่งเห็นปัญหามากขึ้น คนจนจะอยู่อย่างไรไปกับประชาคมอาเซียนที่เน้นความร่ำรวยเป็นหลัก ส่งผลให้ทุกอย่างเสียหายหมด และจะต้องคิดวางแผนรองรับและรับมือกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพราะสถานการณ์ในประเทศไทย ยังมีปัญหามากมายต้องเร่งแก้ปัญหา จนไม่สามารถลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการแก้ปัญหา

10.4 นโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม

ในเชิงนโยบายเห็นว่า ส่วนมากนโยบายมาจากรัฐ รัฐบาลเวลามาหาเสียงให้ชาวบ้านมีรายได้เด็กนักเรียนมีคอมพิวเตอร์ สิ่งที่ยากเห็นคือ ไม่ให้มองภาพเรื่องการเลือกตั้ง เรื่องคะแนนเสียง ประชาชนต้องไม่มองเรื่องการเมือง แต่หันมามองตัวเอง มาพูดกันเรื่องของตัวเอง เราต้องก้าวข้ามการเมือง และการเมืองก็ต้องทำให้ประชาชนก้าวข้ามมามองถึงอนาคตคือลูกหลานถือเป็นเรื่องใหญ่ ต้องมาวางแผนทางพัฒนาประเทศไทย แต่ที่สำคัญคือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามสถานการณ์ ต้องรีบเร่งแก้ปัญหาไปตามระบบ และปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องแก้ไขหลาย ๆ เรื่องควบคู่กันไป โดยให้เชื่อมโยงกันระหว่างภาคอุตสาหกรรมฟื้นฟูชนบท และในชนบทก็เน้นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และจะต้องแก้ไขปัญหาคอนเจน

10.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ก่อเกิดผลสำเร็จ

ประเทศไทยมีเรื่องที่ดีหลายเรื่อง เราต้องเปลี่ยนวิธีการคิดใหม่ทั้งหมด สร้างกระแสชีวิต ในจิตใจและการปฏิบัติตน การสร้างกระแสโดยการพูดให้เกิดชีวิต และสร้างกระแสโดยการทำให้ คนรับรู้ต้องใช้เวลาและเริ่มทำวันละเล็กละน้อย ในมิติของเราคือสร้างระบบใหม่ อยู่ได้ อยู่รอด อยู่ดี ดังนั้น บุคคลต้องทำสมาธิคือ คิดถึงตนเอง คิดถึงโลก และคิดถึงลูกหลานคนรุ่นหลัง ทำให้ลูกหลานอยู่ร่วมกัน อาหารที่ดีเราต้องทำเองเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันของตนเอง อาหารการกินปลอดภัย อุดมภูมิเหมาะสม สุขภาวะจะดีตามมาเอง และมนุษย์สามารถสร้างจุดเริ่มต้นใหม่ให้กับชีวิต มนุษย์ต้องทำหน้าที่มีอย่างเดียวยกเว้นคือคนต้องประกอบอาชีพ ปัญหาต่าง ๆ นั้นสามารถแก้ไขได้ไม่ยาก ประการแรก ต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่และศึกษาบริบท ความสัมพันธ์ของพื้นที่ก่อน เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ต้องสอบถามความต้องการของประชาชนก่อนว่า ต้องการอะไรที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้คนในพื้นที่ได้ร่วมกันคิดก่อน กระบวนการนี้ถือว่าเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิให้เกิดขึ้นในชุมชนคือจะทำอะไรกับชาวบ้าน ต้องให้ชาวบ้านเห็นแนวทางก่อนว่า ต้นทาง กลางทาง และปลายทางคืออะไร และไม่ควรปลูกฝังความคิดประชาชน โดยการให้งบประมาณไปแล้วไม่ติดตาม ตรวจสอบ ฉะนั้น ควรปฏิบัติต่อประชาชนหรือชุมชนที่ถูกต้อง

สถานการณ์ด้านนโยบายปัจจุบันคือ นโยบายก็ต้องสร้างให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่างตั้งแต่การกำหนดนโยบายควรจะเริ่มตั้งแต่ระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน เพราะระบบรัฐกับระบบประชาชนไม่สอดคล้องกัน รัฐบาลก็เข้ม ชาวบ้านใช้งบประมาณ หากเป็นเช่นนี้เรื่อยไป ประชาชนคงรอรัฐบาลช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว เพราะรัฐบาลปลูกฝังค่านิยมการใช้จ่าย แต่ไม่ส่งเสริมการประหยัด อีกไม่นานความล้าหลังของประเทศไทยก็อาจจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้นต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน สร้างให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน แม้ว่าการสื่อสารจะเป็นเรื่องยาก แต่เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำและปักธงเป้าหมายที่จะเดินไปให้ถึงร่วมกัน

10.6 ต้นแบบที่ดีที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม

การดำเนินชีวิตจริงเรื่องทุกอย่างไม่มีทางที่จะใช้แนวทางการแก้ไขปัญหามาแบบเดียวกันได้ และรัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในสังคมไทยได้ในทุกเรื่อง คนต้องพึ่งพาตัวเอง ช่วยกันแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นก่อนเป็นการดีที่สุด และต้องทำเป็นพื้นที่ระดับจังหวัดโดยมีการทำตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระหว่างจังหวัดโดยพูดคุย คิดร่วมกันว่าต้องทำอะไรก่อนดี ร่วมมือกันทำ และพยายามติดตามเยี่ยมเยียน และมองสังคมรอบข้างไม่ว่าอาเซียน และสังคมโลกว่าจะเกิดอะไรขึ้น มีการเรียนรู้และการรวมตัวจะเกิดขึ้น เราจึงเตรียมทำโลกให้สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อไปสู่สิ่งที่ฝันร่วมกันโดยเพิ่มสมาชิกเรื่อย ๆ ทำจากเล็กไปใหญ่ ไม่รีบร้อน แต่เดินหน้าอย่างต่อเนื่อง มีศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดวิธีคิดในสิ่งที่คนในชุมชนเข้าใจ ตรงกันทั้งภายในและภายนอกเพื่อปลูกฝังไปสู่ระบบใหม่ ตั้งเป้าหมายร่วมกันว่า “อุดมสมบูรณ์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มีทรัพยากรสมบูรณ์และมอบความมั่งคั่งให้ลูกหลานต่อไป ซึ่งมีการทำในพื้นที่ ในระดับต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก ทำระดับปัจเจกบุคคล มีกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลูกหลานช่วยชุมชนด้วยการปลูกต้นกล้า และดูแลตนเอง เลิกเหล้า เลิกอบายมุข

ประการที่สอง ทำพื้นที่ระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน 2-3 หมู่บ้าน หาพื้นที่สาธารณะสร้างอนาคตและปักธงร่วมกัน

10.7 ปัจจัย/เงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมระดับพื้นที่

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะช่วยสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมต้องเริ่มจากการสร้างและพัฒนาระบบคิดของประชาชนในพื้นที่ก่อน มองโลกอีกมิติหนึ่งเพื่อศึกษาความจริงของโลก หลายคนรวยแล้วไม่มีความสุข ปรับการทำงานใหม่ จากนั้นปลูกฝังหลักการพึ่งตนเอง ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ อัตตาหิ อัตโนนาโถ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยใช้โลกเป็นที่พึ่ง ทำตามหน้าที่ของแต่ละคนจนกว่าจะสิ้นชีวิต และในระดับชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจเป็นสำคัญโดยให้หลักการคิดแบบเดียวกันแล้วภาวะผู้นำจะเกิดตามมาโดยอัตโนมัติ มองเห็นคนอื่นเดือดร้อน เราก็ต้องช่วยเหลือ ความเป็นธรรมจึงจะเกิดขึ้นในสังคม

10.8 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรม

ความเป็นธรรมเป็นภาพลวงตา และภาพความฝันที่อยู่ในจินตนาการของสังคมไทยที่คาดหวังว่าอยากจะให้เกิดขึ้นจริงในสังคม เพราะทุกวันนี้สังคมถูกมองเป็นด้านลบจากภายนอก เนื่องจากสื่อฉายภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม การต่อสู้เรียกร้อง ร้องเรียนเรื่องต่าง ๆ จากประชาชนเพียงบางกลุ่มที่มีความคิดไม่ตรงกันว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม

ฉะนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จก็คือ มนุษย์ต้อง “ใช้โลกให้ถูกทาง ดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนา” ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีการเรียกร้อง หรือประท้วง ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ คนรวยเกื้อหนุนคนจน ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างปราศจากปัญหา เมื่อนั้นคือความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคจะหมดสิ้นไปจากสังคมไทย

สำหรับตัวชี้วัดการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมนั้น จะต้องวัดจากสภาพจริงของสังคมที่เห็นเป็นรูปธรรมและวัดผลได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ส่วนประเด็นที่เป็นตัวชี้วัดความเสมอภาคและความเป็นธรรม พิจารณาได้จากประเด็นดังนี้

1. ปัญหาความยากจนลดลง
2. ปัญหาอาชญากรรมไม่มีหรือลดลง
3. ปัญหาการประท้วง เรียกร้อง ไม่เกิดขึ้น
4. คนร่ำรวยช่วยเหลือคนยากจน
5. ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรักษาพยาบาลเท่าเทียมกัน

ได้รับการรักษาตามลำดับก่อน-หลัง เป็นต้น

6. ไม่แบ่งชนชั้น คนยากจน คนร่ำรวย หรือเจ้านาย ลูกน้อง
7. ไม่มีระบบอุปถัมภ์ในการทำงานหรือการรับคนเข้าทำงาน
8. มนุษย์ในสังคมใช้ชีวิตพอเพียง และอยู่ได้ด้วยตนเอง
9. ระบบการศึกษาต่อไม่แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ตามทัศนคติและประสบการณ์ของแต่ละท่านในสถานการณ์ของสังคมไทยสามารถสรุปประเด็นความเหมือนและความแตกต่างกันได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย

ผู้รู้	มิติสภาพทาง กายภาพ	มิติการใช้ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
1. รศ.ดร.เดชา สังขวรรณ	-----	การพัฒนาอุตสาหกรรม ที่รุกร้าพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เกิดปัญหาชุมชน เพราะก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ของคนในชุมชน นอกจากนี้อิทธิพลของ กลุ่มทุนต่อนโยบายต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนมีช่องทาง น้อยลงในการทำมาหากิน ในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้ ลดลงอาศัยแหล่งอาหาร จากภายนอกชุมชน ที่มี ต้นทุนสูง	การพัฒนายัง กระจุกตัวในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล รวมทั้งเมืองใหญ่ ๆ การรวมศูนย์บริหาร จัดการภาครัฐทำให้ โอกาสทางเศรษฐกิจ แตกต่างกัน ในระดับ พื้นที่เกิดความ แตกต่างเรื่องโอกาส ในอาชีพและรายได้ คุณภาพบริการทาง สังคมและโครงสร้าง พื้นฐาน	-----	โครงสร้างทาง เศรษฐกิจไม่เอื้อต่อ การพัฒนาที่ทั่วถึงและ ยั่งยืนและเป็นปัจจัย เสี่ยงที่จะทำให้เกิด ช่องว่างทางเศรษฐกิจ มากขึ้นในปัจจุบัน แนวโน้มการ เปลี่ยนแปลงใน อนาคตได้บ่งชี้ถึง ความเสี่ยงหลาย ประการที่ต้องนำมา วิเคราะห์หาสาเหตุที่ แท้จริงของปัญหาเพื่อ นำไปสู่การแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำและ	ชุมชนสูญเสีย ความสามารถใน การพึ่งตนเองและ การพัฒนาศักยภาพ จากการพัฒนา เศรษฐกิจที่มุ่งเน้น การขยายตัวโดย กลุ่มทุนตักตวง ผลประโยชน์ จาก ทรัพยากร ชุมชนไม่ สามารถ ดูแลรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้	สถาบันการเมือง การปกครองที่ ขาดความโปร่งใส และความเป็นธรรม ส่งผลให้ความไว้วางใจ ของคนในสังคมลดลง นำมาซึ่งการ แบ่งแยก บรรทัดฐาน ที่ แตกต่างกระทบต่อ ความสัมพันธ์ของ คนในชุมชนโดยรวม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทย

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
2. รศ.สุมาลี ไชยสุภรา กุล	-----	ปัญหาการแบ่งชนชั้น ในสังคมผู้ที่มีทุนมาก และเข้าถึงทรัพยากร ได้มาก จะเป็น ชนชั้นสูงและผู้มีทุน และเข้าถึงทรัพยากร ได้น้อยกว่า ก็เป็นชน ชั้นล่าง ปัญหาคือคน ที่มีอำนาจทาง เศรษฐกิจมากกว่า มักจะ มีความ ได้เปรียบ ผู้ที่มี อำนาจน้อยกว่า จึงเกิดปัญหาความ เหลื่อมล้ำใน สังคมไทย	ปัญหาเรื่องด้อยโอกาส ทางการศึกษาเพราะ ปัญหาความยากจนและ ปัญหาความพังทลายของ สถาบันทางครอบครัว แม้มีนโยบายเรียนฟรี แต่ภาระค่าใช้จ่ายยังคง อยู่ที่ผู้ปกครองและยังมี ปัญหาความไม่เสมอภาค ในการได้รับบริการ การศึกษา	-----	กระจายรายได้ที่ไม่ เป็นธรรม กลไก ของรัฐไม่สามารถ เข้าไปจัดการกับ ความเหลื่อมล้ำได้ เพราะฝ่ายบริหาร มาจากนักการเมือง ที่เป็นนายทุน ภาคประชาชน เสียเปรียบและ ขาดโอกาสในการ กำหนดแนวทาง และนโยบาย เศรษฐกิจ การเมือง มีทิศทาง ที่จะมีแต่ ผลประโยชน์	-----	โครงสร้างการบริหาร แบบราชการรวม ศูนย์และการจัดสรร งบประมาณและ กำลังคนซึ่งเป็นปัญหา ของระบบราชการ โดยรวมทำให้เกิด ความไม่เสมอภาค ในการได้รับบริการ ทางการศึกษา

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
3.รศ.ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	ความรุนแรงใน เชิงโครงสร้าง ประชากร ที่มีวัย สูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากร วัยเด็กและ วัยแรงงานลดลง ต่อเนื่องกระทบ ต่อความ ต้องการแรงงาน ในระบบ เศรษฐกิจใน อนาคต การ แข่งขันเพื่อ แย่ง ชิงแรงงานจะมี มากขึ้น	ครัวเรือนมี ภาระค่าใช้จ่าย เพิ่มขึ้น ในการ ดูแลและพัฒนา คุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุใน ด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อการระ งบประมาณ ของภาครัฐใน การจัด สวัสดิการ ทาง สังคมและ ค่าใช้จ่ายของ ครัวเรือนใน การดูแล	การใช้ชีวิตมุ่งหา รายได้เพื่อสนอง ความต้องการ และความสัมพันธ์ กับผู้อื่นการ ช่วยเหลือ เกื้อกูล กันลดลง ความมี น้ำใจไมตรีน้อยลง เอาเปรียบกัน ทำ ให้คนไทย ขาด ความสามัคคี การ เคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือ ประโยชน์ ส่วนรวมน้อยลง	เกิดค่านิยม ที่เสื่อม ถอย กระแส โลกาภิวัตน์ มีผลกระทบต่อ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ที่ดั่งามส่งผลให้ สังคมไทย มีความ เป็น วัตถุนิยมให้ ความสำคัญกับ ศีลธรรมวัฒนธรรม ที่ดั่งามลดลงใน การดำรงชีวิต ประจำวัน	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถรองรับการ เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การขยายตัวทาง เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับทุน และแรงงานราคาถูก ที่มี ผลผลิตการผลิตต่ำ การพัฒนาเศรษฐกิจไทย พึ่งภาคการส่งออกและ การลงทุนเป็นหลัก ผลตอบแทนแรงงานใน ภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำ เมื่อเทียบกับนอกภาค เกษตรเกษตรกรยัง ประสบความยากจน และมีปัญหาหนี้สิน	ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมมี แนวโน้มเสื่อมโทรม รุนแรงจากการ เปลี่ยนแปลงทั้ง การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ นำไปสู่ความเสี่ยง ต่อ การสูญเสีย ความ หลากหลาย ทาง ชีวภาพ รวมไปถึง ภัย พิบัติกระทบ ต่อฐาน การผลิต ภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและ	ประเทศไทยยังมี ความเสี่ยงด้าน ความมั่นคงทั้ง ที่มาจากปัญหา การก่อความไม่สงบ ในประเทศ ปัญหา การก่อการร้าย รวมทั้งภัยพิบัติ ที่เป็นประเด็น ท้าทายต่อการ บริหารจัดการ ของรัฐ

		สุขภาพอนามัย					
--	--	--------------	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิตีสภาพทาง กายภาพ	มิตินิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
4. นายศิโรตม์ จิตนิยม	คนที่ด้อยโอกาส เช่นคนในพื้นที่ เดิม ชาวนา ชาวไร่ต่าง ๆ คน ที่อพยพจาก ประเทศเพื่อน บ้าน แต่ยังไม่ ได้รับการรับรอง สถานภาพปัญหา เรื่องคนจนใน เมือง สลัม ปัญหาเด็กด้อย โอกาส ที่ถูก ระบบทุน อุตสาหกรรม เข้า ไปละเมิด	โดนดชุมชนสามารถ ทำให้เกิดการเข้าถึง ในเรื่องที่ดินและ ที่อยู่อาศัยควร ทำ ให้ชาวบ้านเข้าถึง ที่ดินของตนเองได้	เรื่องสวัสดิการของ ประชาชนยังดีไม่มาก ต้องปรับเรื่องของ ความไม่เป็นธรรม ให้กับประชาชน กระจายอำนาจให้ ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำนโยบายอะไร ที่เป็นฐานของ ประชาชน ต้องให้ ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ นโยบาย และได้ ร่วม ทำเรื่องระบบ การศึกษาท้องถิ่น ต้อง ให้ความสำคัญ กับคน	วิถีชีวิตของ เกษตรกรมี ปัญหา หนี้สินมาก รัฐไม่ ควรใช้โครงการ ประชานิยม มาก เกินไป ควรใช้หลัก ชุมชนพอเพียง เพื่อสังคมเข้มแข็ง และยั่งยืน	ความไม่เป็นธรรม ด้านเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความ ยากจน ช่องว่าง ระหว่างคนรวย และคนจน เกษตรกรเกือบทุก ครอบครัวไม่มี ที่ดินทำกินของ ตัวเอง	-----	ความเหลื่อมล้ำใน เรื่องของการเมือง สิทธิทางการเมือง ขาดมิติของการ มีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนที่จะ เข้าไปมีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบาย การพัฒนาพื้นที่ เช่น นิคมอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพัฒนาที่ ไม่สมดุล เหลือแต่นิคม อุตสาหกรรม

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
5. นางทองดี โพธิยong	-----	การกระจายรายได้ ระหว่างกลุ่มรายได้ ต่าง ๆ พบว่า มี ความเหลื่อมล้ำ มากขึ้นตามลำดับ คนมีรายได้น้อยมี รายจ่ายสูงกว่า รายได้ไม่สัมพันธ์ กับรายจ่าย และ ต้อง กู้หนี้ยืมสินมา เพื่อ ใช้จ่ายให้ เพียงพอกับ การดำรงชีวิตส่งผล ให้ หนี้ครัวเรือน	การเข้าถึงบริการ สาธารณะ เช่น สุขภาพ การศึกษา รวมทั้งการเข้าถึง ทรัพยากรเพื่อ ดำรงชีพโดยเฉพาะ ในชนบทเป็นปัญหา ใหญ่จากปัญหา ความเหลื่อมล้ำทาง รายได้ ที่แตกต่าง กัน เชิงโครงสร้าง	การเติบโตทางด้าน อุตสาหกรรมการ ท่องเที่ยวทำให้เกิด ความเป็นสังคม เมือง รายได้ มากกว่าครึ่งมาจาก นอกภาคเกษตร การสร้าง ความ เท่าเทียมกันใน ด้าน รายได้ จึงเป็นสิ่ง สำคัญ	ความเหลื่อมล้ำในการ กระจายรายได้ส่งผลต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมเป็นการพัฒนา ที่ขาดความสมดุลด้วย ลักษณะเศรษฐกิจและ การเมืองที่รวมศูนย์ อยู่ที่ ส่วนกลางมีผลให้ กล ยุทธ์ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม มีแนวโน้มล่าเอียงเข้าสู่ ภาคเมืองเป็นสำคัญ และ ความสัมพันธ์ที่ ไม่เท่า เทียมกันในลักษณะที่ เมืองมีอิทธิพลเหนือ	ปัญหาของการเข้าถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ได้เชื่อมโยงกับปัญหา ความเหลื่อมล้ำทาง รายได้ และปัญหา ทางสังคมอื่น ๆ ทำให้ เกิดความ ไม่เสมอ ภาคและ เท่าเทียมอัน เนื่อง มาจากนายทุน	โครงสร้างทาง การเมืองการ ปกครองของไทย อยู่ในระบอบ ประชาธิปไตย แต่ลักษณะสังคม การเมืองไทย ถูกครอบงำโดย ระบบทุนนิยม จึงไม่สามารถ สร้างยุทธศาสตร์ การพัฒนา เศรษฐกิจ และ สังคม แบบ สมดุล

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
6.นางมุกดา อินต๊ะสาร	-----	-----	ประชาชนยากจนขั้นแค้น และชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่าง ไม่ สม่ำเสมอ และมีช่องว่าง ของสังคมสูง คือโดยเฉพาะ เมือง ขณะที่ชนบทกลับ ถูกลดความสำคัญลง ภาคอุตสาหกรรมและ บริการขยายตัวใหญ่และ เข้มแข็ง ขณะที่ภาค เกษตรกรรมอ่อนแอและ เสียเปรียบทำให้คนรวยยิ่ง รวยขึ้น และคนจน ยิ่งจน ลงทำให้สังคมไทย มี	ประเด็นที่สำคัญได้แก่ เรื่องสิทธิชุมชนใน การมีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบาย สาธารณะอันจะเกิด ผลกระทบต่อชุมชน การทำประชาพิจารณ์ และลงประชามติใน การยอมรับหรือ ปฏิเสธโครงการหรือ การดำเนินการใด ๆ ของรัฐอันเนื่องมาจาก นโยบายสาธารณะ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิตและ	ระบบโครงสร้างและระบบ เศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ทำให้ เกิดความไม่เป็นธรรม มากขึ้น ทรัพยากรและ การจัดสรรผลผลิตไปตก อยู่กับผู้มีอำนาจ ทำให้ ความเหลื่อมล้ำและ ช่องว่างทางรายได้ห่างกัน มากขึ้น นักการเมืองได้กุม ปัจจัยและผูกขาดทางด้าน เศรษฐกิจ มีบทบาทใน อำนาจรัฐ กลายเป็น นัก ธุรกิจการเมืองและร่วมมือ กับกลุ่มอำนาจอิทธิพล ท้องถิ่นที่มีผลประโยชน์	ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องเป็นสมบัติของ ท้องถิ่นและประเทศ ไม่ให้รัฐนักการเมือง ข้าราชการและ กลุ่มทุนผูกขาด รวมทั้งบริษัท ข้าม ชาติมาฉกฉวย รวมถึงทรัพยากร บุคคลช่วยกันคิด และระดมสมองใน การวางแผนทาง และกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	หลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ไม่ได้ถูกนำมาใช้ซึ่ง ประชาชนไม่ได้ ปกครองตนเอง มีคนบางกลุ่มใช้อำนาจปกครอง ประชาชน และ ฉกชิงผลประโยชน์ สูงสุดจากทรัพยากร ธรรมชาติและ ผลผลิตจากการ ลงทุนลงแรงของ ประชาชนทำให้ พวกคนกลุ่มนี้

[illegible]

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
7. นางสาวลม้าย มานะการ	-----	ชาวบ้านประสบกับ ปัญหาความยากจน เด็กและเยาวชนขาด โอกาสทางด้าน การศึกษา สาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกิดปัญหา ความรุนแรงในพื้นที่ เกิดจากความล้ม สลาย ของระบบนิเวศ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ต่าง ๆ และ ชุมชน ไม่สามารถ ปรับตัวต่อ สิ่งเร้าที่ เกิดขึ้นภายในและ	นักเรียนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็น ชาว มุสลิมและ ใช้ภาษา มาลายู แต่ครูผู้สอน เป็น ชาวพุทธและ ไม่สามารถพูด ภาษามลายูได้ ทำ ให้เด็กนักเรียนฟังไม่ รู้เรื่อง ต้องออก โรงเรียนกลางคัน	ปัญหาความขัดแย้ง เรื่องความเชื่อทาง ศาสนา ชาวมุสลิม ในจังหวัดภาคใต้ ตอนล่างมีความ เคร่งครัดในศาสนา มาก ปัญหาที่ เกิดขึ้นคือ บุคคลภายนอก โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ทำความเข้าใจ ให้ถ่องแท้จึงทำให้ เกิดปัญหามีการ กระทบกระทั่ง	ความสมดุลในเชิง เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม ต้องให้ ความสำคัญกับสิทธิ และเจ้าของพื้นที่ใน การจัดการและบริหาร การใช้ทรัพยากร ปลอด จากการครอบงำของ ระบบทุนและรัฐที่เป็น ศูนย์กลาง และส่งเสริม ให้ชุมชนจัดการ ทรัพยากร ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง	ปัญหาการถูกแย่งชิง ทรัพยากรในอดีต ทรัพยากรธรรมชาติ และธัญญาหาร อุดม สมบูรณ์ ไม่ต้องซื้อหา แต่ปัจจุบันจะต้อง ซื้อ ทุกอย่างเพราะ ทรัพยากรถูกแย่งชิง ไป เพื่อการอุตสาหกรรม	-----

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทางกายภาพ	มิติการใช้ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
8. นางอำพร ธีระรัตน์	คนยากจน คน ด้อยโอกาส มี รายได้ไม่ เพียงพอหรือไม่ สามารถ สมอง ความต้องการ พื้นฐาน ที่ จำเป็น เหมาะสมกับ การดำรงชีวิต ที่มีคุณภาพใน เกณฑ์ มาตรฐานได้	ไม่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยการยังชีพ ที่ เหมาะสม เช่น ไม่มีที่ดิน ไม่มีเงินทุน ไม่มีอุปกรณ์ การผลิต เป็นของตนเอง ต้องกู้หนี้ยืมสิน ต้องเช่า ต้นทุนสูง ประสิทธิภาพ ต่ำ ผลตอบแทนต่ำ การ บริโภคต้อง ซื้อมากขึ้น ไม่มีป่าทะเล สภาพแวดล้อม ที่จะหา อาหาร จากธรรมชาติ หรือผลิตเองได้ เหมือน ในอดีต	ความไม่เท่าเทียมกับ คนด้อยโอกาสทำให้ ขาดสิทธิหรือโอกาส ที่จะได้รับบริการ ชั้น พื้นฐาน เช่น การศึกษา โอกาสใน การประกอบอาชีพ บริการทาง สาธารณสุข และ บริการอื่น ๆ ที่ ทัดเทียมกับ คนอื่น ๆ เช่น เป็นคนพิการ คนบ้า คนป่วยเรื้อรัง คนชรา เด็กกำพร้า ที่ไม่มีญาติพี่น้องดูแล หรือมีญาติพี่น้องห่างไกล	โครงสร้าง เศรษฐกิจสังคม แบบทุนนิยมใหม่ ทำให้การใช้ชีวิต ปรับเปลี่ยน โครงสร้างเช่นนี้ เป็นการซ้ำเติม ให้ ผู้มีรายได้น้อย ขาดความสามารถ ที่จะหางานรายได้ หรือการยังชีพใน เกณฑ์มาตรฐาน	ระบบความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ผูกขาดทำให้เกิดการ เปลี่ยนวิธีการผลิต จาก การปลูกข้าวและ ทำ เกษตรผสมผสาน เพื่อ กินเพื่อใช้มา ปลูกพืช เดี่ยวเพื่อขาย ทำให้ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ ได้ผลตอบแทนต่ำเพราะ ระบบพ่อค้าผูกขาด การ เป็นหนี้เรื้อรัง และเสีย ดอกเบี้ยสูง การ เสียเปรียบ ในเรื่องซื้อ แพง ขายถูก	-----	ระบบ ความสัมพันธ์ ทางการเมือง แบบอำนาจนิยม การเล่นพวก และการนับถือ เงินเป็นพระเจ้า คนจนผู้มักจะมี ความรู้น้อย อำนาจต่อรอง น้อย ยิ่งเป็นผู้ถูก เอารัดเอาเปรียบ ง่ายแทบทุกด้าน

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิติสภาพ ทาง กายภาพ	มิติการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
9. นายผาย สร้อยสระ กลาง	-----	แนวความคิดในการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิมทำการเกษตรเพื่ออยู่เพื่อกินมีกิน ก็มีใช้ตามอัตภาพเปลี่ยนเป็นทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อสนองความต้องการตลาดโดยหวังว่าจะได้เงินทองจำนวนมากเพื่อจะยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้นเป็นไปตามกระแสใหม่ซึ่งรังแต่จะทำให้แย่ลง	ผู้ใช้แรงงาน นอก ระบบได้รับ ความ ไม่เสมอภาค และ ไม่เป็นธรรม เหลื่อมล้ำด้านสิทธิ สวัสดิการสังคม	ความเชื่อและศาสนา วัฒนธรรมทำให้เกิด ความเหลื่อมล้ำและ อิทธิพลทางความคิด เช่น ความเชื่อ ศาสนา อย่างเช่นพระสงฆ์ ที่มี ชื่อเสียง มีผู้คน นับถือ มากก็ส่งผลต่อ ความคิดของผู้ที่เขา เคารพ	เกิดความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้เศรษฐกิจ สูงมาก และมี ข้อบกพร่องในการ วัดความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากใช้ตัวเลข จากการสำรวจ รายได้ของกลุ่ม ตัวอย่าง โดยการสุ่ม ตัวอย่าง ตัวเลขที่วัด ออกมาได้คนรวยมี จำนวนน้อย คนจนมี จำนวนมาก ซึ่งการ วัดคนรวย ไม่ สามารถเก็บข้อมูลได้	ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลกระทบต่อ ดำเนินชีวิตของ ประชาชน เช่น ความเหลื่อมล้ำ และความยุติธรรม ในคนจนที่บุกรุก ป่า ถูกจับ นายทุน ตัดไม้ไปขายไม่โดน จับ เกิดความ เหลื่อมล้ำใน ตลาดแรงงาน เช่น การแบ่งสัดส่วน ผลตอบแทน ระหว่างนายทุน	ปฏิรูปกฎหมายและ ปรับปรุงกฎระเบียบ ให้ คนจนได้รับโอกาส สิทธิ ความเสมอภาคและ ความเป็นธรรม โดย ผลักดันให้ปรับปรุง แก้ไขและยกร่าง กฎหมายต่าง ๆ ที่จะ เป็นเครื่องมือให้คนจน สามารถมีสิทธิและ มี ส่วนร่วม ผลักดัน ให้มี การปรับปรุง นโยบาย ด้านภาษีให้ มี ประสิทธิภาพ และ เพิ่ม ฐานภาษีที่ก่อให้เกิด

--	--	--	--	--	--	--	--

ตารางแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้รู้ในสถานการณ์ของสังคมไทย (ต่อ)

ผู้รู้	มิตีสภาพ ทาง กายภาพ	มิตการใช้ ชีวิตประจำวัน	มิติความเป็นอยู่	มิติวิถีชีวิต	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม	มิติการเมือง การปกครอง
10. นายคำเตื่อง ภาษี	-----	การดำเนินชีวิตในเรื่อง ทุกเรื่อง ไม่สามารถใช้ แนวทางการแก้ไข ปัญหาแบบเดียวกันได้ ทุกคนต้องพึ่งพา กันเอง ช่วยกันแก้ไข ปัญหาในเบื้องต้น ด้วยตัวเราเอง	เรื่องของการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องของ วิธีคิด วิธีปฏิบัติที่ ปลูกฝังแต่ในแง่มุม ของการแข่งขัน ความ เหลื่อมล้ำในสังคมจึง เกิดขึ้นเพราะไม่ได้ให้ ความสำคัญกับระบบ การศึกษาในแง่ของ การดำเนินชีวิตที่ ถูกต้องและ เป็นธรรม ในสังคม	มีการถ่ายทอด วิธี คิดในสิ่งที่ชุมชน เข้าใจตรงกันเพื่อ ตั้งเป้าหมายการ ทำงานร่วมกันและ อาศัยความร่วมมือ จากหลายภาคส่วน เพื่อไปสู่สิ่งที่คิด ร่วมกันอย่าง ต่อเนื่องยั่งยืน	ประเด็นสำคัญคือ ภาคอุตสาหกรรม คนทำงานมา รอ งาน ตกงาน และ ปัญหาภัยแล้ง ส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจชุมชน ชาวบ้านพื้นตัว ไม่ได้ ปัญหา เร่งด่วนทุกจุด แต่ สิ่งสำคัญคือ การ แก้ปัญหาเฉพาะ หน้าต่อ สถานการณ์ที่ต้อง รีบเร่งแก้ไขไปตาม ระบบ และต้องแก้	มีกิจกรรมฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อลูกหลาน มีการ ช่วยชุมชนด้วยการ ปลูกต้นกล้า และ ดูแลตนเอง และให้ พื้นที่ระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มกัน ของชาวบ้านเพื่อ หา พื้นที่สาธารณะสร้าง อนาคตร่วมกัน	ในด้านการเมือง นโยบายเกือบ ทั้งหมดมาจากรัฐ ซึ่งประชาชนควร กลับมาทบทวน ตนเอง คิดเรื่อง ของตนเองและ ก้าวข้ามการเมือง ทำให้ประชาชน ก้าวข้ามมามอง ถึงอนาคตตนเอง ให้ได้

--	--	--	--	--	--	--	--

จากตารางข้างต้น คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละมิติประกอบด้วย มิติด้านสภาพทางกายภาพ มิติด้านการใช้ชีวิตประจำวัน มิติด้านความเป็นอยู่ มิติด้านวิถีชีวิต มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านการเมืองการปกครอง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้รู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมไทย ตามแผนภาพที่เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละมิติ ดังนี้ ดังนี้

แผนภาพ mind map

จากการสรุปเป็นแผนภาพความเชื่อมโยงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละมิติที่ประกอบด้วย มิติด้านสภาพทางกายภาพ มิติด้านการใช้ชีวิตประจำวัน มิติด้านความเป็นอยู่ มิติด้านวิถีชีวิต มิติด้าน เศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งในมิติดังกล่าวทั้งหมดนั้นได้มีความ เชื่อมโยงกัน ทำให้เห็นภาพรวมของปัญหาของสังคมไทยในแต่ละมิติของประเด็นต่าง ๆ ในระดับมห ภาคและระดับจุลภาคสามารถสรุปประเด็นปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นปัญหาที่รุนแรง ใน สังคมไทยเป็นอันดับแรก คือ ปัญหาความยากจน รองลงมา คือ ปัญหาการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งปัญหา ดังกล่าวต้องได้รับการแก้ไขหรือหาแนวทางการแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรมที่ควรดำเนินการเพื่อเป็น การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นการเพิ่มโอกาสในความเสมอภาคและความเป็นธรรมใน สังคม

ดังนั้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งบทความและรายงานทาง วิชาการจากแหล่งข้อมูลสำคัญของประเทศไทย และจากความคิดเห็นของผู้รู้ (Key Informant) ในวงกว้างแต่ละมิติของประเด็นต่าง ๆ ในระดับมหภาคและระดับจุลภาค พบว่า มีความสอดคล้องกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ ประเด็นปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นปัญหารุนแรงใน สังคมไทยมี 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาความยากจน และปัญหาการเข้าถึงทรัพยากร

อย่างไรก็ตามจากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางหรือ กลไกในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ ทางสังคมหรือความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนในสังคมได้มี โอกาสในความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมต่อไปในอนาคต